

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

**Iättömän vuorovaikutuksen ohjausmenetelmät
Roihuvuoren kaupunginosassa**

Tuike Merisaari

Kansalaistoiminta, järjestö- ja nuorisotyö (210 op)

11 / 2014

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Tuike Merisaari	Sivumäärä 62 ja 9 liitesivua
Työn nimi lättömän vuorovaikutuksen ohjausmenetelmät Roihuvuoren kaupunginosassa	
Ohjaava opettaja Tarja Kuula	
Työn tilaaja ja työelämäohjaaja Roihuvuoren nuorisotalo, Senja Lappalainen	
Tiivistelmä <p>Työssä käsiteltiin iätöntä vuorovaikutusta ja sen ohjausmenetelmiä Roihuvuoren kaupunginosassa. lättömällä vuorovaikutuksella tarkoitettiin eri-ikäisten ihmisten välistä vuorovaikutusta iästä riippumatta. Menetelminä käytettiin toimintatutkimusta, havainnointia ja kyselytutkimusta. lättömän vuorovaikutuksen ohjausmenetelminä käytettiin työpajatoimintaa, tapahtumiin osallistumista, ruoanlaittoa, yhdessä olemista, vapaa-ajan toiminnan suunnittelua sekä keskustelua.</p> <p>Tavoitteena oli selvittää iättömän vuorovaikutuksen olemassaoloa seuraavien tutkimuskysymyksien avulla. Mitä iätön vuorovaikutus on? Millaista se on? Kuinka avointa se on? Missä tilanteissa sitä esiin-tyy? Työ on merkityksellinen ammattialalle seuraavien käsitteiden kautta: vuorovaikutus, yhteisöt, ihmisten kohtaaminen ja yhteiskunnallisuus. Yhteiskuntakriittisyys korostaa ajatusta, jonka mukaan ihmi-siä lokeroidaan vain saman ikäisistä koostuviin ryhmiin. Lokeroitumisen vastapainoksi voidaan kehittä iätöntä vuorovaikutusta.</p> <p>Työssä käytettyä kirjallisuutta voidaan hyödyntää myöhemmissä aihetta koskevissa opinnäytetöissä. Työn tilaajapaikassa Roihuvuoren nuorisotalolla voidaan hyödyntää työssä esitettyjä menetelmiä oh-jaustilanteissa. Ohjausmenetelmistä voidaan tehdä myöhemmin kansio.</p> <p>Työ oli tärkeää tehdä, sillä nuorisotalolla haluttiin saada eri-ikäiset henkilöt suunnittelemaan Helsingin kaupungin lähiöprojektiin kuuluvan Monen polven kasvutila -hankkeen jälkeisen ajan toimintaa. Nuori-sotalolla haluttiin, että asukkaat osallistuisivat vuorovaikutuksen avulla vapaa-ajan toiminnan suunnitte-luun ja ideointiin. Tämän työn tekemisen syynä oli tarve selvittää, millaista iätön vuorovaikutus todelli-suudessa on ja mitkä menetelmät tukevat sitä parhaiten.</p> <p>Toimintatutkimusosiona käytettiin kehittämisprojektin aikana pidettyä monen polven suunnitteluryhmää. Ryhmässä käytettiin seuraavia ohjausmenetelmiä: aivoriihi, tulevaisuuden muistelu, tulevaisuusverstaas, koodi-ongelmanratkaisumenetelmä ja SWOT-analyysi. Menetelmillä tuettiin iättömän vuorovaikutuksen syntymistä. Menetelmät toimivat vuorovaikutuksen ohjausmenetelminä. Niiden avulla lähti vilkkaasti syntymään keskustelua eri-ikäisten ihmisten välillä.</p> <p>Saatuja tuloksia: iätön vuorovaikutus on yhdessä tekemistä, yhdessä olemista ja tekemisen lomassa keskustelemista. Se on rentoa ja luontevaa. Vuorovaikutuksen ilmapiiri on avoin ja luonteva. Sitä esiin-tyy erilaisissa tapahtumissa, joita järjestetään Roihuvuoren alueella. iätöntä vuorovaikutusta esiintyy kaiken ikäisten keskuudessa, mutta vähemmän nuorten ja muiden ikäryhmien välillä. iätöntä vuorovai-kutusta pidetään rikkautena, ja sitä halutaan kehittää jatkossa entistä vakiintuneempaan suuntaan. Menetelmät tukevat iätöntä vuorovaikutusta sekä ohjattuina että itseohjautuvina.</p>	
Asiasanat ikä, lapsuus, nuoruus, aikuisuus, vanhuus, sukupolvet, vuorovaikutus	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Tuike Merisaari	Number of Pages 71
Title Instructional Methods for Ageless Communication in the Town District of Roihuvuori	
Supervisor Tarja Kuula	
Subscriber and Mentor Youth Center in Roihuvuori, Helsinki, Senja Lappalainen	
Abstract <p>In this thesis work ageless communication and related instructional methods/practices were explored and implemented in the town district of Roihuvuori. The term ageless communication was referred to the communication taking place between people with diverse ages. In this thesis work action research was used as the main research strategy and such methods as observation, interview and survey were implemented in data collection.</p> <p>Typical practices/methods of ageless communication included various workshops, participation in related events, joint food making, leisure time planning in Roihuvuori, and informal conversations.</p> <p>This thesis work was aimed at providing answers to the following questions: What is ageless communication about? What is it like? How open is it? What kind of situations is it related to?</p> <p>The importance of this thesis work is in its critic toward the mindset of society that people should communicate with each other only within their own age group. The opportunities to motivate communication between different age groups were explored in this thesis work. It is suitable to be capitalized on by practitioners and the undergraduates focusing on similar thematic in their studies.</p> <p>Students making their thesis about same kind of themes can make use of this thesis work and its bibliography. Instructors working in the youth center in Roihuvuori can make use of the methods used in this thesis work. Directory can be made concerning these methods.</p>	
Keywords Age Childhood Adolescence Adulthood Old age Generation Communication	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
1.1 Yleistä iättömästä vuorovaikutuksesta ja sen ohjausmenetelmistä	5
1.2 Nykytilanteen analyysi ja iättömän vuorovaikutuksen kehittämisen tarve	7
2 TEORIA/TIETOPERUSTA	10
2.1 Käsitteiden määrittelyä	10
2.2 Käsitteiden pohdintaa	24
2.3 Lapsen/nuoren ja aikuisen välinen suhde	32
3 TOIMINNAN KUVAUS	35
3.1 Menetelmät	35
3.2 Aineistoanalyysi	37
3.3 Aineistosta saadut tulokset	44
3.4 Tulosten analysointi	47
4 TYÖN ARVIOINTI	52
4.1 Työn ja tietoperustan vahvuudet ja heikkoudet	52
4.2 Tulosten vahvuudet ja heikkoudet	53
5 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ	54
5.1 Tulosten pohdintaa	54
5.2 Pohdintaa tietoperustan suhteesta iättömään vuorovaikutukseen	56
5.3 Pohdintaa tavoitteiden toteutumisesta	57
5.4 Johtopäätöksiä	58
6 LOPPULUKU	59
6.1 Työn onnistumisen arviointi	59
6.2 Lopuksi	60
LÄHTEET	62
LIITTEET	63

1 JOHDANTO

Johdannossa kuvaan iätöntä vuorovaikutusta yleisesti. Määrittelen lyhyesti keskeiset käsitteet. Kuvaan työni tavoitteet ja keskeiset tutkimuskysymykset. Toisessa alaluvussa kuvaan nykytilannetta pohjaamalla ajatukseni omiin kokemuksiini. Tässä yhteydessä esittelen Monen polven kasvutila -hanketta. Kuvaan myös aiheen kehittämisen tarvetta.

1.1 Yleistä iättömästä vuorovaikutuksesta ja sen ohjausmenetelmistä

lätön vuorovaikutus tarkoittaa eri-ikäisten henkilöiden välistä kohtaamista ja yhdessä tekemistä. Se pohjautuu ajatukseen iästä riippumattomasta vuorovaikutuksesta. Ikä ei ole ensisijainen vuorovaikutukseen vaikuttava tekijä, vaan eniten vaikuttaa ihmisten samanlainen aaltopituus. Iättömän vuorovaikutuksen seurauksena muodostuu rikkaita oppimiskokemuksia ihmisten välille. Ikää tärkeämpi tekijä on kiinnostus asiota kohtaan. Nuori ja vanhempi henkilö voivat olla kiinnostuneita samasta asiasta, ja heitä voivat yhdistää samanlaiset asiat. Kaikki ihmiset eivät välttämättä viihdy oman ikäryhmänsä seurassa. He saattavat viihtyä paremmin muiden ikäryhmien kanssa. Ikä ei siis ole esteenä vuorovaikutuksen syntymiselle.

Käyttämiäni menetelmiä ovat toimintatutkimus, havainnointi, haastattelut/keskustelut sekä kyselyiden tekeminen. Havainnoin eri-ikäisten vuorovaikutustilanteita muun muassa Soppakuppilassa sekä muissa kohtaamispaikoissa Roihuvuoren alueella. Käyn haastattelemassa Monen polven kasvutila -hankkeen rahoittajaa ja selvitän rahoittajalta hankkeen taustaa. Nuorisotalon työntekijöiltä selvitän heidän kokemuksiinsa hankkeesta. Toimintatutkimus pohjautuu ohjaamaani Monen polven suunnitteluryhmään. Teen kyselyn monen polven toimintaan osallistuville henkilöille. Sen avulla selvitän, millaisena he ovat kokeneet toiminnan. Toinen kysely käsittelee kahdeksaluokkalaisten vapaa-ajan viettoja eri-ikäisten ihmisten kanssa. Selvitän, minkä ikäisten kanssa he viettävät vapaa-aikaansa ja mitä tekevät heidän kanssaan. Iättömän vuorovaikutuksen ohjausmenetelmät voi ymmärtää kahdessa merkityksessä: Menetelmiä voi ohjata, kuten olen tehnyt monen polven suunnitteluryhmässä. Toisaalta

menetelmät ohjaavat vuorovaikutusta automaattisesti toimimalla vuorovaikutuksen välineinä. Yleisimpiä keskustelua tukevia menetelmiä ovat yhdessä tekeminen, esimerkiksi ruoanlaitto, tapahtumiin osallistuminen ja yhdessä oleminen sekä työpajat, kesätyötoiminta ja päiväleirit.

Olen valinnut tietoperustan keskeisiksi käsitteiksi seuraavat käsitteet: ikä, lapsuus, nuoruus, aikuisuus, vanhuus, sukupolvet, vuorovaikutus. Olen valinnut nämä käsitteet, sillä iätön vuorovaikutus rakentuu niiden ympärille, ja ne muodostavat iättömään vuorovaikutukseen liittyviä osa-alueita. Ikä on lapsuuden, nuoruuden, aikuisuuden ja vanhuuden yläkäsite. Lapsuus, nuoruus, aikuisuus ja vanhuus taas ovat ikäryhmiä, jotka muodostavat sukupolvia. Näkökulmanani on eri-ikäisten välinen vuorovaikutus. Tämä tarkoittaa myös eri sukupolvien välisen vuorovaikutuksen tarkastelua. Näin edellä mainitut käsitteet nivoutuvat yhteen. Seuraavassa määrittelen käsitteet lyhyesti. Käsittelen niitä laajemmin luvussa 2 Teoria/tietoperusta.

Lapsuus: Leena Alanen määrittelee lapsuuden seuraavasti: Lapsuus tarkoittaa pienen ihmisen osaa perheessä. Lapsen kasvattajina ovat perhe, koulu, päivähoito, lastensuojelutahot sekä muut sosiaali- ja kulttuuripalvelut. (Alanen 2001, 162).

Nuoruus: Marko Raitanen määrittelee nuoruutta teoksessa Lapsuudesta vanhuuteen erilaisten sosiaalisuuteen pohjautuvien teorioiden kautta. Raitasen mukaan nuoruutta on vaikea määritellä, sillä se ei ole yksiselitteinen. Hänen mukaansa nuoruus tarkoittaa subjektiiviseksi toimijaksi tulemistä. (Raitanen 2001, 187).

Aikuisuus: Marjatta Marinin mukaan aikuisuuteen liittyy monia käsitteitä, joita käytetään monessa kontekstissa, ja niitä on vaikea määritellä. Myös itse aikuisuus-käsitettä on vaikea määritellä. Marin tarkastelee aikuisuutta keski-ikäisen näkökulmasta. (Marin 2001, 225).

Vanhuus: Jyrki Jyrkämä määrittelee vanhuuden alkavan 60/65 ikävuodesta. (Jyrkämä 2001, 267). Leena Kurki pitää vanhuutta vireänä, toimeliaana sekä aktiivisena aikakautena. Hänen mukaansa vanhuuteen liittyy paljon rasitteita ja myyttejä. Kurki pohtii, kuka oikeastaan on vanha ihminen. (Kurki 2007, 16).

Ikä: Paula Rantamaan mukaan ikää voi määritellä moniulotteisesti. Ikä on ensisijaisesti syntymähetkestä tarkasteluhetkeen laskettu määrä vuosia, eli ihmisen virallinen ja todenmukainen ikä. (Rantamaa 2001, 49).

Sukupolvet: Leena Alanen määrittelee sukupolvet seuraavilla tavoilla: Sukupolvi tarkoittaa samana vuonna syntyneiden henkilöiden joukkoa. Se tarkoittaa myös samaan perhesarjaan kuuluvien henkilöiden sukuastetta. Sen lisäksi sukupolvi tarkoittaa samaan perhepiiriin kuuluvien ketjua. (Alanen 2001, 97).

Vuorovaikutus: Vuorovaikutus/dialogi tarkoittaa Jaakko Seikkulan ja Tom Arnkillin mukaan puhumista toiselle, toisen ymmärtämistä sekä toiseen vaikuttamista siten, että toista pystyttäisiin muuttamaan omalla puheenvuorolla. (Arnkill, Seikkula 2005, 7).

Tavoitteenani on tarkastella iätöntä vuorovaikutusta seuraavien tutkimuskysymyksien avulla: Mitä iätön vuorovaikutus on? Millaista se on? Kuinka avointa se on? Missä tilanteissa sitä esiintyy? Iättömän vuorovaikutuksen käsitteellä pyrin osoittamaan, että ihmiset voivat olla vuorovaikutuksessa keskenään iästä riippumatta. Ohjausmenetelmien tavoitteena on toimia vuorovaikutuksen välineinä, synnyttää vuorovaikutusta ihmisten välille ja mahdollistaa sen luontevuus.

1.2 Nykytilanteen analyysi ja iättömän vuorovaikutuksen kehittämisen tarve

Eri-ikäisten välinen vuorovaikutus on Suomessa nykyään harvinaista. Ihmisiä on totuttu lokeroimaan vain omanikäistensä joukkoon. Suomessa ei vielä ole totuttu ajattelemaan, että vuorovaikutus voisi olla iätöntä. Usein ikä on ensisijainen tekijä esimerkiksi ystävyys-suhteissa tai harrastuksissa. Eri-ikäiset ihmiset voivat myös olla samalla aaltopituudella kuten saman ikäisetkin. Roihuvuoren nuorisotalon työntekijät ajattelevat, että eri sukupolvien välinen vuorovaikutus on tärkeää. Roihuvuori on kaupunginosana "monen polven kaupunginosa", jossa asuu eri-ikäisiä ihmisiä ja tapahtumia järjestetään kaikenikäisille. Nuorisotalolle perustettiin helmikuussa 2012 Monen polven kasvutila -hanke. Tämä hanke tarkoittaa eri-ikäisten kohtaamiseen suunnattua projektia. Se syntyi helmikuussa 2011 Roihuvuoren nuorisotalon, leikkipuiston sekä

palvelukeskuksen yhteisestä ajatuksesta. Monen polven toimintaa kokeiltiin vuoden ajan. Kokeilun seurauksena päätettiin hakea Helsingin kaupungin lähiöprojektilta rahoitusta hanketta varten. Roihuvuori on luonteva kaupunginosa tällaiselle hankkeelle, sillä siellä asuu eri-ikäisiä ihmisiä. Hankkeelle sopivaksi toimipaikaksi katsottiin nuorisotalo, ja palvelukeskus sekä leikkipuisto ovat sen naapurissa. Nuorisotalolle palkattiin työntekijä koordinoimaan hanketta. Näin hankkeelle syntyi luontevat puitteet. Hankkeen aikana yhteistyötä ovat tehneet Roihuvuori-seura, Roihu ry, Roihuvuoren nuorisotalo, leikkipuisto ja palvelukeskus. Yhteistyötä teki myös Lasten ja nuorten puutarhayhdistys. Toimintaa on ollut monipuolisesti. Erilainen tekeminen on ollut väline eri-ikäisten kohtaamiseen. Ajatus on, että roihuvuorelaiset voisivat tutustua toisiinsa iästä riippumatta. Roihuvuoressa on järjestetty viljelyä kesäisin ja viljelyyn liittyvää taimipiiritoimintaa keväällä ja syksyllä. Toimintatorstaita järjestettiin nuorisotalolla. Tavoitteena oli, että varhaisteinit ja ikäihmiset kohtaisivat. Tämä aiheutti kuitenkin nuorissa vastustusta, ja tekeminen muuttui pakonomaiseksi. Keskustelutuokiot sekä uusien ideoiden syntyminen todettiin positiivisiksi asioiksi. Näiden tapahtumien lisäksi Roihuvuoressa on järjestetty kesäolympialaisia, neulegraffitia, jossa puiston penkkejä maalattiin sormin, neulekoukuin sekä puikoin. Tarinasaunassa kerrottiin tarinoita, uitiin, grillattiin ja nautittiin kahvia. Roihuvuoressa järjestettiin myös elämyksellinen löytöretki, jossa kaikki aistit otettiin käyttöön ja tutkittiin luontoa. (Helsingin kaupungin lähiöprojekti, hankkeen toimintakertomus, 2012, viitattu 13.8.2014).

Monen polven kasvutila -hankkeen tarkoituksena on ollut eri-ikäisten ihmisten kohtaamisen mahdollistaminen, vapaaehtoistyön lisääminen ja asenteisiin vaikuttaminen. Toisin sanoen tarkoituksena on ollut iättömän vuorovaikutuksen mahdollistaminen ja tukeminen. Työssäoppijat ovat luoneet esimerkiksi Facebook-sivuja ja tehneet tiedotusta. Työssäoppijoista onkin ollut arvokasta apua hankkeen tiedotuksessa ja tapahtumien järjestämisessä. Hankkeen vetäjäksi palkattiin kokoaikainen työntekijä. Lähiöprojektin sivujen mukaan Roihuvuoressa asuu hyvin eri-ikäisiä ihmisiä, joista suurin osa on 25 - 64-vuotiaita. (Helsingin kaupungin lähiöprojekti 2012, viitattu 13.8.2014).

Anni Läntelä on kirjoittanut hankkeen väliarvioinnin. Läntelä pohtii väliarvioinnissaan onnistumisen kokemuksia, haasteita sekä hankkeen jälkeistä aikaa. Läntelä on kerännyt aineistoa haastattelujen avulla. Onnistuneina tapahtumina pidettiin viljelyä,

tarinasaunaa sekä kesäolympialaisia. Niissä näkyi aito monen polven kohtaaminen. Tapahtumat ovat olleet näkyviä, ja niihin on tullut sellaisia ihmisiä, jotka eivät olisi muuten osallistuneet. Avointa ja tasa-arvoista ilmapiiriä pidettiin onnistuneina. Ilmapiiri loi matalan kynnyksen eri-ikäisten kohtaamiselle. (Läntelä 2012, viitattu 13.8.2014).

Haasteena Läntelän mukaan pidettiin sitä, että tapahtumia ei ollut säännöllisesti. Haastateltujen mielestä säännölliset tapahtumat olisivat olleet toimivampia. Kaupungin työntekijät kokivat haasteena verkostoitumisen muiden organisaatioiden kanssa. Aikataulujen yhteensovittaminen oli yksi haaste. Monet halusivat tulla tapahtumiin, mutta eivät halunneet sitoutua. Sitoutumattomuus koettiin haasteelliseksi. Ikäihmisten mukaan tulo oli myös haasteellista, sillä he eivät halunneet sitoutua tapahtumiin. Hankkeen jälkeiseen aikaan Läntelän haastattelemat henkilöt suhtautuivat varauksellisesti. Heidän mielestään mahdollinen koordinaattorin puute on haitta tapahtumien toteutumiselle. Haittatekijä on myös se, että virastotyöntekijät "sulkeutuvat omiin taloihinsa". (Läntelä 2012, viitattu 13.8.2014).

Roihuvuoren nuorisotalo kertoo Monen polven kasvutila -hankkeesta, että sen tavoitteena on saattaa eri-ikäiset yhteen erilaisen toiminnan ääreen. Toimintaa esiintyy leirien, kuten viljelyleirin, animaatioleirin sekä ympäristötaideleirin muodossa. Leirit on järjestetty alle 100-vuotiaille. Leirien lisäksi järjestetään kirpputori, kesäteatteri ynnä muuta. (Helsingin kaupunki, Roihuvuoren nuorisotalo 2014, viitattu 13.8.2014).

lättöntä vuorovaikutusta on tärkeää kehittää, sillä sitä esiintyy Suomessa vähäisesti. Ihmisiä on totuttu lokeroimaan niin, että vain saman ikäiset ovat samoissa paikoissa. On tärkeää, että lokeroimisen vastapainoksi eri-ikäiset ihmiset olisivat myös tekemisissä ja saisivat toisiltaan rikkaita oppimisen kokemuksia. lättömän vuorovaikutukseen ohjausmenetelmiä on tärkeää kehittää, jotta keskustelu eri-ikäisten ihmisten välillä toteutuisi jatkossa entistä paremmin. Roihuvuoren nuorisotalolla huomattiin myös kehittämisen tarve. Monen polven suunnitteluryhmän tarve syntyi työntekijöiden halusta turvata monen polven toiminnan jatkuvuus hankkeen päättymisen jälkeen. Havaitsin myös itse tämän tarpeen. On tärkeää, että eri-ikäiset ihmiset saisivat enemmän mahdollisuuksia keskustella keskenään. On tärkeää, että keskustelu ei jäisi muun tekemisen varjoon. On hyvä, että eri-ikäiset ihmiset tekevät yhdessä asioi-

ta, mutta varsinaisen vuorovaikutuksen olemassaolo on myös tärkeää säilyttää. Toisaalta, jos ohjausmenetelmiä ei olisi, keskustelu eri-ikäisten välillä ei saisi raameja, jotka muodostuvat asioiden tekemisen ja keskustelun yhdistelmästä.

Tuotokseksi kehitän ehdotuksen menetelmäkansioista. Menetelmät olen kerännyt Humanistisessa ammattikorkeakoulussa käymiltäni kursseilta. Laitan menetelmät tämän opinnäytetyön liitteeksi. Myöhemmin menetelmistä voisi syntyä kansio. Tuotoksessani pohdin, miten menetelmät voisivat sopia kaiken ikäisille ja mitkä ovat niiden tavoitteet.

2 TEORIA/TIETOPERUSTA

Teoria/tietoperusta -luvussa määrittelen johdannossa kuvaamani keskeiset käsitteet laajemmin. Toisessa alaluvussa pohdin käsitteiden suhteita toisiinsa ja omiin näkemyksiini. Viimeisessä alaluvussa käsittelen lapsen/nuoren ja aikuisen välistä suhdetta.

2.1 Käsitteiden määrittelyä

Lapsuus

Leena Alanen määrittelee teoksessa Lapsuudesta vanhuuteen lapsuuden seuraavasti: Lapsuus tarkoittaa pienen ihmisen osaa perheessä. Lapsen kasvattajina ovat perhe, koulu, päivähoito, lastensuojelutahot sekä muut sosiaalipalvelut ja kulttuuripalvelut. Lapsi elää näiden instituutioiden muodostamassa yhteiskunnan tilassa. Lasta ei Alasen mukaan nykyäänkään pidetä täysin yhteiskuntaan kasvaneena henkilönä, vaan lapsi on osa yhteiskuntaa jonkin välillisen tekijän, usein aikuisen kautta. Lapsi käy läpi päiväkodin sekä koulun vaiheet. Perheessä ja yhteiskunnassa lapsi nähdään Alasen mukaan kasvatettavana osapuolena. Ellen Key pani liikkeelle "lasten pelastamisprojektin" 1900-luvun alussa. Keyn mielestä lapsista pitäisi välittää enemmän ja heistä pitäisi huolehtia enemmän. Tämä muutos sai aikaan hitaasti

käynnistyvän prosessin, joka muutti lapsiin suhtautumisen suuntaa välittävämmäksi ja huolehtivammaksi. Muutos on tosin sujunut hitaasti, eikä ole ollut ongelmattonta. 1900-lukua onkin sanottu "lapsen vuosisadaksi". Alasen mukaan lapsilta ei nykyäänkään juuri kysytä asioita esimerkiksi tutkimuksissa tai päätöksenteossa, vaikka asiat koskisivat lasta itseään. YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista toi parannusta lasten kuulemiseen heitä koskevilla päätöksillä, mutta nykyäänkin lapsuus ohitetaan suhteessa aikuisuuteen. (Alanen 2001, 162-173).

Alasen mielestä lapsuustutkimusten edellytyksenä on lapsilähtöisyys. Tutkimusten tulisi siis perustua lapsilta itseltään kysymiseen sekä asioiden tarkasteluun heidän näkökulmastaan. Alanen ottaa esimerkiksi suuren muuton, maastamuuton tai lasten perheet. Miltä suuri muutto on tuntunut lasten näkökulmasta? Miltä on tuntunut muuttaa toiseen maahan? Mitä perhe lapselle merkitsee? Millaista on olla lapsi Suomessa? Alasen mukaan lasten hyvinvointiin on kiinnitetty huomiota huonosti, eikä koulu/päiväkotia ole käsitelty lapsen hyvinvoinnin näkökulmasta. Näitä asioita on tutkittu vain aikuislähtöisesti, eli on kysytty vain aikuisten mielipidettä. Lasten perheellä Alanen tarkoittaa perhettä lasten näkökulmasta. Lapsiperheellä hän tarkoittaa vanhempien kokemuksia vanhemmuudesta, onnesta tai huolesta, joka liittyy lapseen. Alanen nimittää uutta lähestymistapaa lapsuudesta uudeksi lapsuuden paradigmaksi. Paradigmassa pitäisi korostaa entistä enemmän lapsilähtöisyyttä, ottaa lapset mukaan tutkimuksiin ja tarkastella asioita heidän näkökulmastaan. Uuden tutkimussuunnan edellytys on, että lasta tutkittaisiin yhteiskuntaan osallistuvana ja yhteiskunnalle antavana henkilönä. Näin siirryttäisi pois lapsuuden marginalisoivasta käsitteestä. Aiemmin lasta on tutkittu pedagogis-psykologisen ilmiön kautta. Tämän ilmiön mukaan lasta on kasvatettava osaksi yhteiskuntaa. Lapselle annetaan ja tarjotaan yhteiskunnan tuomia mahdollisuuksia. Nykyisen biografisen käsityksen mukaan lapsi päinvastoin osallistuu yhteiskunnan toimintaan niillä resursseilla, joita hänellä on, antaa osansa yhteiskuntaan ja on siten täysivaltainen henkilö. Tämä ajattelutapa on sellaisen marginalisoinnin vastakohta, jossa lapsi on vain välillisesti yhteiskunnan jäsen. Pedagogis-psykologisen käsityksen mukaan lapsuus on ominaisuudeltaan ohimenevä aikakausi. Biografisen käsityksen mukaan lapsuus on ominaisuudeltaan pysyvää, vaikka henkilöt vaihtuvat. (Alanen 2011, 174-192).

Alanen puhuu artikkelissaan sukupolvijärjestyksestä. Sukupolvijärjestyksellä Alanen tarkoittaa lapsen ja aikuisen välisen suhteen hierarkkisuutta sekä lapsen paikkaa sukupolvien ketjussa. Alasen mukaan lapsen vuosisata elää nyt murroksessa, eikä selvää sukupolvijärjестystä tällä hetkellä ole olemassa. Alasen mukaan sukupolvien välisestä suhteesta puhutaan seminaareissa ja muissa tilaisuuksissa ja hierarkkisuutta lasten ja aikuisten välillä halutaan pienentää. Toisaalta lapsuutta on nykyään vaikea määritellä. Alasen mukaan sukupolvi on yhteiskuntaa määrittävä tekijä myös lasten asemassa. (Alanen 2001, 161, 182).

Tony Dunderfelt käsittelee teoksessa Elämänkaaripsykologia lapsuutta eri näkökulmasta kuin Leena Alanen. Dunderfelt ottaa lapsuuteen kehityspsykologian näkökulman. Dunderfelt määrittelee lapsuuden 0-12 ikävuosien väliin. Ensimmäisen ikävuoden aikana lapsi oppii kävelemään ja on symbioosivaiheessa huoltajaansa, useimmiten äitiinsä. Ensimmäisestä kolmanteen ikävuoteen lapsi oppii puhumaan, hallitsee kävelemisen taidon ja ottaa kontaktia muihin ihmisiin. Kolmannen ja kuudennen ikävuoden välillä lapsi leikkii innokkaasti. Dunderfelt nimittää tätä aikaa mielikuvituksen ajaksi. Tällöin lapsen maailma pohjautuu mielikuvitusajatuksiin sekä leikkeihin. Lapsi jäljittelee leikin avulla aikuisia ja jäsentä omaa maailmaansa leikkimällä. Kouluikä 7-12 vuotta tuo monenlaisia uusia edellytyksiä lapsen elämään. Tällöin lapsen odotetaan harjoittelevan itsenäisiä taitoja ja hallitsevan tietotaitoon liittyviä asioita. Dunderfeltin mukaan koululaisen olisi hyvä saada vielä leikkiä ja elää mielikuvituksen siivittämänä. Tämä on ristiriidassa koulun tiedollisen osaamisen vaatimuksen kanssa. Kasvatus jää pitkälti koulun vastuulle vanhempien kiireisen arjen vuoksi. Lapselle tulee noin yhdeksän vuoden iässä niin sanottu yhdeksänvuotistaite. Tällä Dunderfelt tarkoittaa oman identiteetin etsimistä, lievää vanhemmista irtautumista sekä välillä kauhun tunteita esimerkiksi omasta ulkonäöstä. Tämän taitteen pituus saattaa vaihdella muutamasta päivästä muutamaaan kuukauteen. Esimerkiksi vähempien haluama harrastus ei tunnu tässä taitteessa kiinnostavalta. 10 -12 vuoden iässä lapsi alkaa kiinnostua kotitöistä ja osallistuu mielellään aikuisten puuhiin. Lapsi tykkää seurata, mitä aikuiset tekevät. (Dunderfelt 1990, 69-89).

Nuoruus

Marko Raitanen määrittelee teoksessa *Lapsuudesta vanhuuteen* nuoruutta erilaisten sosiaalisuuteen pohjautuvien teorioiden kautta. Raitasen mukaan nuoruutta on vaikea määritellä, sillä se ei ole yksiselitteinen. Raitasen mukaan nuoruutta on vaikea rajata tiettyihin ikävaiheisiin. Nuoruus tarkoittaa Raitasen mukaan ihmisen subjektiiviseksi toimijaksi muuttumista. Se on henkisen kypsymisen aikaa. Raitasen ajatukset pohjautuvat seuraaviin sosiologian teorioihin: Thrasherin mukaan nuorisojengit lisäävät syrjäytymistä. Nuorisojengejä pidetään paheellisina. Margaret Meadin mukaan nuoruus jakautuu kolmeen figuratiiviseen muotoon: esifiguratiivinen, yhteisfiguratiivinen, jälkifiguratiivinen. Yhteisfiguratiivisessa ajattelutavassa nuori löytää yhteisen ajattelutavan vertaisryhmästä, mutta pohjaa ajatuksensa vanhempiensa arvoihin. Jälkifiguratiivisessa ajattelutavassa nuori noudattaa vain vanhempiensa ajatustapoja. Esifiguratiivisessa tavassa nuori löytää oman ajattelutapansa, eikä pohjaa ajatuksiinsa vanhempiensa ajatusmalleihin. Raitanen pohtii artikkelissaan, onko radikaalius hyvä vai huono asia. Toisaalta radikaalit nuoret nähdään maailman muuttajina, toisaalta heidän ajattelu- ja käytöstavoistaan seuraa ongelmia. Toisaalta edellisen sukupolven ajatuksiin nojautumista pidetään jämähtämisenä ja huolestuttavana ilmiönä. Raitasen mukaan seuraava sukupolvi ei välttämättä ole niin radikaali kuin edellinen, vaikka seuraavan sukupolven kuuluukin mennä ajatusten löytämisessä eteenpäin. (Raitanen 2001, 187-189).

Raitanen pohtii, onko aikuisuus nuoruuden pääteasema. Raitanen tulee pohdinnassaan sellaiseen tulokseen, että ihminen voi aikuisenakin elää nuoruutta muistuttavaa elämää, jossa korostuu muun muassa vapaus. Tämän ajatuksen mukaan aikuisuus ei välttämättä ole nuoruuden "pääteasema". Tämä vaikeuttaa nuoruuden rajaamista käsitteenä. Perinteiset nuoruuteen liittyvät tehtävät, kuten avioituminen ja perheen perustaminen eivät ole enää keskeisessä asemassa. Nuoruuden yksi määritelmä on ihannetila, jossa keskeisenä osana on muun muassa akateeminen koulutus. (Raitanen 2001, 199-200).

Tony Dunderfelt määrittelee nuoruuden ikävuosiin 12 - 20/24. Nuoruuden Dunderfelt kuvaa tunteikkaaksi elämänvaiheeksi. Seksuaalisuus, kapinointi ulkomaailmaa vastaan sekä muut rajut tunteet korostuvat nuoruusvaiheessa. Nuoruuden kehitykseen,

kuten muuhunkin elämänkaaren ikävaiheen kehitykseen vaikuttavat perimä, yksilön kehitys sekä ympäristö. Näiden tekijöiden seurauksena muovautuvat myös nuoren tunteet ja toimintatavat. Dunderfelt kuvaa nuoruuden kehitystehtäviä Havighurstin mukaan. Nuoren kehitystehtäviä ovat muun muassa sosiaalisten suhteiden muodostaminen, maskuliinisuuden ja feminiinisuuden tunnistaminen, kumpaankin sukupuoleen tutustuminen, biologisen ympäristön ja sosiaalisten suhteiden tunteminen sekä avioliiton solmiminen. Nämä kehitystehtävät kuvaavat nuoruutta siirtymävaiheena. Nuoruuden Dunderfelt jakaa kolmeen vaiheeseen: varhaisnuoruus 12 -15 vuotta, keskinuoruus 16 -18 vuotta ja myöhäisnuoruus 18 -20/25 vuotta. Varhaisnuoruus on kriisien aikaa. Tällöin monet ihmissuhteet ovat kriisissä. Tämä on rajojen kokeilun ja vanhemmista irtautumisen aikaa. Keskinuoruus on identiteetin haku aikaa. Identiteettiä haetaan uusien ihmissuhteiden ja harrastuksien kautta. Kokeillaan, mikä itselle tuntuisi sopivalta. Myöhäisnuoruudessa nuoruuden tunnekuohut alkavat seestyä ja ihminen alkaa löytää itsensä. Dunderfeltin mukaan siirtymä aikuisuuteen vaihtelee ikävuosien 20 - 25 välillä. Täysi-ikäisyys saavutetaan 18 vuoden iässä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että ihminen olisi tuolloin täysin aikuinen, vaikka laki katsookin hänet aikuiseksi. (Dunderfelt 1990, 92-105).

Aikuisuus

Marjatta Marinin mukaan aikuisuuteen liittyy monia käsitteitä, joita käytetään monessa kontekstissa ja niitä on vaikea määritellä. Myös itse käsitettä aikuisuus on vaikea määritellä. Marin tarkastelee aikuisuutta keski-ikä näkökulmasta. Hänen mukaansa keski-ikää on myös vaikea määritellä tarkkaan. Marinin mukaan aikuisuus alkaa juridisesti 18-vuotiaana, jolloin ihmisellä on vastuita, oikeuksia sekä velvollisuuksia. Jotkut rajoitukset poistuvat, joitakin vapauksia tulee lisää. Aikuistuminen tapahtuu kuitenkin yksilöstä riippuen eri aikoina. Keski-ikä on eri teorioissa määritelty alkavan eri ikävaiheissa. Bühler määrittelee 25 - 45 vuosien ikävaiheet tarkkaan itse määriteltujen tavoitteiden toteuttamisen ikävaiheeksi. Birren määrittelee aikuisuuden ikävuosien 25 - 50 väliin. Havighurst määrittelee keski-ikä vuosien 35 - 60 ikävaiheeksi. Bromleyn mukaan keskiaikuisuus sijoittuu ikävuosien 25 - 50 väliin. Marin määrittelee keski-ikä nuoruuden ja vanhuuden väliseksi ikävaiheeksi. Useat sanakirjat ovat sivuuttaneet keski-ikä termin lähes kokonaan. Joissakin sanakirjoissa se määritellään unelmia täynnä olevan nuoruuden ja sairauksista koostuvan vanhuuden väliseksi

realistiseksi pysähtymisen ajaksi. Marinin antamat määritelmät pohjautuvat siis teoreetikoiden sekä sanakirjojen määritelmiin keski-ikästä. (Marin 2001, 225-236).

Marinin mukaan keski-ikään liittyy kriisejä esimerkiksi huolia terveydestä, tyhjän pesän vaihe, pelkoa perheen menetyksestä, paineita taloudellisuudesta, työssä selviytymisestä. Keski-ikään liittyy monenlaisia tehtäviä, jotka on tarkoitettu läpikäytäväksi tietyissä vaiheissa. Jos kriisejä ja tehtäviä ei käy läpi tietyissä vaiheissa tai niistä joku jää pois, tulevista kriiseistä ja kehitystehtävistä on vaikeampi selviytyä. Marin luonnehtii keski-ialle paljon hyviä ominaisuuksia. Keski-ikä on hänen mukaansa "kultaista aikaa". Ihminen on useimmiten työssä, hän on terve, hänen omat vanhempansa elävät vielä, hänellä ei ole taloudellisia huolia ellei hän ole työtön. Keski-ikä on monelle vakaata aikaa. (Marin 2001, 240, 245, 247).

Tony Dunderfelt tarkastelee keski-ikää negatiivisena aikakautena. Hänen mukaansa keski-ikä on raskasta aikaa. Tällöin ihminen alkaa pohtia, millainen hän on. Hän pohdii, mitä oikeastaan haluaa, kenen tahtoa noudattaa. Hän käy läpi menneisyyttään, ja menneisyydestä tulee esille raskaita asioita. Dunderfelt tarkastelee muutamia ajatuksia, jotka stereotyyppisesti liittyvät keski-ikään. Nämä ajatukset pohjautuvat Robert Gouldin seuraaviin ajatusmalleihin: "Tämä perhe/ihmissuhde/työ suoja minua kuolemalta". "Ilman tätä perhettä en voi elää". "Olen syytön". Nämä ajatukset ovat Dunderfeltin mukaan virheajatuksia, joiden varassa ihminen elää keski-ikänsä. Keski-ikä kynnys saavutetaan noin 34 vuoden iässä. Tällöin ihmisen minuuden pohtiminen alkaa. Toisaalta keski-ikä kynnys on kiireistä aikaa perheen, vapaa-ajan ja työn puitteissa. Toinen keski-ikä taitekohta on 40 ikävuoden paikkeilla. Tämä taite on keski-ikä kynnystä tunteikkaampi. Tällöin ihminen huomaa, että hän ei ole enää nuori. Hän käy läpi syvällisesti menneisyyttään. Hän huomaa olevansa uudella tavalla vastuussa elämästään. Keski-ikä on Eriksonin mukaan joko lamaantumisen tai uudistumisen aikaa. Ihminen voi tämän teorian mukaan joko muuttaa elämänsä suuntaa, ja näin uudistua, tai jämähtää paikalleen ja lamaantua. Lamaantumiseen liittyy masentuneita tunteita. Suunnan muutosta esiintyy Dunderfeltin mukaan 40 ikävaiheen kohdalla. (Dunderfelt 1990, 145-150, 153-165).

Vanhuus

Jyrki Jyrkämä määrittelee vanhuuden alkavan 60/65 ikävuodesta. Jyrki Jyrkämän mukaan vanhuus on tuttu termi, sillä vanhuutta on aina ollut olemassa. Se on käsitteenä muuttanut muotoaan vuosien saatossa. Tähän on vaikuttanut ikääntyneen väestön lisääntyminen. Väestö ikääntyy hyvinvoinnin lisääntymisen seurauksena sekä parantuneen terveydenhuollon seurauksena. Vanhuus on käsitteenä murroksessa, sillä se koetaan eri tavalla kuin ennen, on alettu puhua kolmannesta ja neljännestä iästä. Vanhuus voi olla ominaisuudeltaan monenlaista. Jyrkämä kuvaa ääripään esimerkkejä aurinkorannoille muuttavista suomalaisvanhuksista sekä terveyskeskuksen vuodeosastolla makaavista vanhuksista. Nykyläkeläiset voivat viettää vanhuuttaan eri tavalla kuin ennen, sillä varallisuus on lisääntynyt. Tämä näkyy esimerkiksi matkusteluna. Vanhuus koetaan haasteena yhteiskunnassa, sillä pelätään, että hyvinvointivalttiolla ei ole varaa hoitaa ikääntyneitä väestöä tulevaisuudessa. Sosiologian käsitteenä vanhuus on vielä uusi. Sitä sivutaan vain vähän sosiologian kirjallisuudessa. Sosiologiassa vanhuutta määrittelevät seuraavat odotukset: normatiiviset, biologiset, sukupolviodotukset sekä kulttuuriset odotukset. Sosiaalista vanhenemista on nostettu esiin enemmän kuin sosiologisia käsityksiä. Sosiaalisen vanhenemisen Jyrkämä määrittelee odotuksiksi siitä, miten ikääntyvän ihmisen tulisi käyttäytyä. Vanheneminen on Jyrkämän mukaan yksilöllinen prosessi. (Jyrkämä 2001, 267-278).

Tony Dunderfelt nimittää 65 ikävuodesta ylöspäin olevaa ikävaihetta kypsyysikäksi. Tällä hän tarkoittaa siis vanhuuden ikävaihetta. Vanhuutta Dunderfelt kuvaa elämänsä kaaren viimeiseksi vaiheeksi, jolloin ihminen joutuu kohtaamaan ajatuksen omasta kuolemasta ja sairastumisesta sekä luopumaan monista asioista. Elämä ei Dunderfeltin mukaan ole kuitenkaan vain luopumista, vaan ihminen saattaa löytää omalle elämälleen uusia ideoita ja toimintamuotoja. Vanhuuden ikävaiheen elämään vaikuttavat mielekäs rooli omassa elämässä, sosiaaliset suhteet, terveydentila sekä taloudellinen tilanne. Elämään vanhana vaikuttaa se, miten elämä on sujunut kehitystehtävien osalta. Tämän mukaan jakautuu kuusi elämänmuotoa: (1) Ihana elämä: Lapsuus oli onnellista, omaa elämää on ollut helppo ohjata. Vanhuus on onnellista. (2) Katkera elämä: Lapsuudessa ja nuoruudessa on ollut vastoinkäymisiä, terveydentila on huono. Tällaiset ihmiset ovat kokeneet lapsettomuutta tai yksinäisyyttä. (3) Sudentuoppainen elämä: Elämässä on ollut vastoinkäymisiä, mutta vanhuus on sees-

teinen. Lapsuus on koettu neutraaliksi, vanhuuteen ollaan melko tyytyväisiä. (4) Estejuoksuelämä: Lapsuudessa ja nuoruudessa on ollut kehitystehtävien toteutumista estäviä tekijöitä, mutta vanhuus on suhteellisen onnellinen. (5) Vaiettu elämä: Lapsuudesta ja nuoruudesta ei haluta kertoa asioita. (6) Uhrautuva elämä: Varsinkin naisilla elämä on mennyt muiden huolehtimiseen lapsesta lähtien. Useimmiten se on mennyt omista vanhemmista huolehtimiseen. Vanhuudessaan nämä ihmiset ovat kuitenkin tyytyväisiä.

Monet ihmiset löytävät vanhenemisen seurauksena oman sisäisyytensä. Tämä tarkoittaa sitä, että ihminen alkaa mietiskellä omaa elämäänsä ja sisäistä maailmaansa enemmän. Muistelu on yksi vanhenemisen seuraus. Muistelu ei ole Dunderfeltin mukaan pelkästään menneen kertaamista vaan minuuden rakentamista. Se on silta eri sukupolvien välillä sekä oman elämän tutkimista. Ikäihmisten aktiivisuutta tuetaan erilaisen liikunnan, muun harrastustoiminnan sekä esimerkiksi ikäihmisten yliopiston avulla. (Dunderfelt 1990, 203-211).

Leena Kurki pitää vanhuutta vireänä, toimeliaana sekä aktiivisena aikakautena. Hänen mukaansa vanhuuteen liittyy paljon rasitteita ja myyttejä. Kurki pohtii, kuka oikeastaan on vanha ihminen. YK:n määritelmässä vanhuus alkaa 60-vuotiaana. Yleisemmän määritelmän mukaan vanhuus alkaa eläkeiästä eli 65-vuotiaasta. Vanhuutta määritellään kolmella tavalla: Ensimmäisen määritelmän mukaan vanhuutta katsotaan vain kronologisesti eli iän mukaan. Vanhuus ei Kurjen mukaan välttämättä ala 65 ikävuodesta. Toisen määritelmän mukaan vanhuutta katsotaan funktionaalisesti, eli rajoittavana tekijänä. Tämän määritelmän mukaan vanhuus rajoittaa ihmisen elämää. Kolmas määritelmä tulee lähelle Kurjen näkemystä vireästä ja aktiivisesta toimeliaasta aikakaudesta. Kurjen mukaan vanhuus yksinään ei ole hyvä käsite, sillä ihminen ei välttämättä ole vanha täytettyään 65 vuotta. Toisaalta vanhuus ja vanha ovat luonnollisia käsitteitä. Niiden lisäksi uusia käsitteitä ovat ikäihminen, kolmas ikä, neljäs ikä. Nämä kaikki tarkoittavat yli 65 vuoden ikää. Vanhuuteen liittyy paljon stereotypioita ja myyttejä. Niiden mukaa vanha ihminen ei ole tuottelias eikä hyödyllinen yhteiskunnassa. Vanha ihminen on joustamaton ja mukautumaton. Vanha ihminen voisi väistyä nuorten tieltä yhteiskunnassa ja työelämässä. Vanhalla ihmisellä muisti menee ja asiat sekoittuvat. Hän kärsii sitoutumattomuudesta. Vanhuus on raihaista ja sairauksien täyttämää aikakautta. Vanha ihminen on pahansuopa, eikä ole asioista

kiinnostunut. Hän ei innostu mistään, mielenkiinto asioihin on mennyt. Vanha ihminen on konservatiivinen. Myyttejä on myös paratiisissa elämisestä ja sen vastapainoksi onnettomasta elämästä. Ajatellaan, että vanha ihminen elää tyyntä ja onnellista elämää rakkaittensa ympäröimänä. Vastapainoksi ajatellaan, että vanhalla ihmisellä on melankolisuutta ja masentuneisuutta enemmän kuin nuorilla. Nämä myytit ovat Kurjen mukaan virheellisiä, sillä vanha ihminen on samanlainen yksilö kuin nuoremmat ja voi elää samalla tavalla "täyttä elämää". Kurjen mukaan nuorille vanhojen ihmisten kohtaaminen on rikastava oppimisen kokemus samoin kuin vanhoille nuorten kohtaaminen. (Kurki 2007, 16-22).

Ikä

Paula Rantamaan mukaan ikää voi määritellä moniulotteisesti. Ikä on ensisijaisesti syntymähetkestä tarkasteluhetkeen laskettu määrä vuosia, eli ihmisen virallinen ja todenmukainen ikä. Ikään vaikuttaa ihmisen tuntemus omasta iästään. Miltä hän näyttää, kokeeko hän itsensä nuoremmaksi vai vanhemmaksi, onko hän jossain asiassa aloittelija, joissain asioissa kokenut henkilö. Millainen fyysinen ja psyykkinen kehitysvaihe hänellä on? Tämän takia ikä ei ole yksiselitteinen asia. Iällä on sosiologian tutkimuksessa suuri merkitys ja sitä käytetään tutkimuksen välineenä, mutta tutkijoiden "katseet ovat iästä pois". Tämä tarkoittaa, että vaikka ikä onkin merkityksellinen tutkimuksen väline sosiologiassa, sitä ei kuitenkaan käytetä tutkimuskohteena. Ikään vaikuttavat myös kulttuuriset käsitykset siitä, millaista on olla lapsi, nuori, aikuinen tai vanha kussakin yhteiskunnassa. Iän tarkastelua esiintyy useassa muodossa: kronologinen ikä, biologinen ikä, psykologinen ikä, psyykkinen ikä, sosiaalinen ikä, persoonallinen ikä, subjektiivinen ikä, kokemuksellinen ikä. Kronologinen ikä tarkoittaa syntymävuodesta tarkasteluhetkeen laskettua ikää. Biologisella iällä taas tarkoitetaan fyysistä kehitystä ja kuntoa tietyn ikäisenä. Biologinen ikä voi vaihdella. Saman ikäiset voivat olla eri fyysisessä kunnossa ja kehitysvaiheissa. Ihminen voi tuntea fyysisyytensä puolesta olevansa vanhempi tai nuorempi kuin mitä on hänen kronologinen ikänsä. Psykologinen ikä tarkoittaa kehitysvaiheen mukaisen käyttäytymisen, kognitiivisten taitojen, toiminnan sekä sosiaalisten taitojen omaksumista. Rantamaa ottaa esimerkin, jossa lapsen itkeminen äänekkäästi julkisilla paikoilla mielipahan vuoksi on normaalia, mutta nuoren ja aikuisen kohdalla sitä pidetään sopimattomana. Psyykkinen ikä tarkoittaa ihmisen henkistä ikää, eli tunteeeko ihminen itsensä nuo-

remmaksi vai vanhemmaksi, kuin mitä on. Sosiaalisella iällä tarkoitetaan rooliodotuksia liittyen ikään. Ihmisen odotetaan käyttäytyvän tietyllä tavalla tietyssä iässä ja olevan tietyssä roolissa tietyssä ikävaiheessa. Esimerkiksi opiskelijan oletetaan olevan iältään nuori. Persoonallisella iällä tarkoitetaan ihmisen minuuden ja iän välistä suhdetta. Persoonallinen ikä tarkoittaa ihmisen yksilöllistä tuntemusta siitä, minkä ikäinen on. Siihen vaikuttaa ihmisen elämänhistoria. Subjektiiivinen ikä on taas persoonallista ikää syvempi. Se pohjautuu filosofiseen ajatteluun iättömyydestä. Sen keskeinen kysymys on. "Onko minällä ikää?" Tämä kysymys tarkoittaa, että iällä ei ehkä loppujen lopuksi ole merkitystä. Kokemuksellinen ikä määritellään samaan tapaan kuin persoonallinen ikä. Siihen vaikuttaa ihmisen oma tuntemus iästään. Kokemuksellinen ikä jaetaan neljään muotoon: (1) Ulkonäöllinen ikä: Ihminen kokee ulkonäkönsä nuoremmaksi tai vanhemmaksi kuin mitä se on. (2) Asioista kiinnostuminen: Ihminen voi olla kiinnostunut eri-ikäisille suunnatuista asioista. (3) Iän tuntemus: Minä ikäiseksi ihminen tuntee itsensä. (4) Teot: Ihminen tekee asioita, jotka liitetään eri-ikäisten toimintaan. (Rantamaa 2001, 49-65).

Anu-Hanna Anttila tarkastelee ikää teoksessa Ohipuhuttu nuoruus suppeammin, kuin Paula Rantamaa. Hänen mukaansa ikä voidaan jakaa neljään muotoon: Biologinen ikä, sosiaalinen ikä, kulttuurinen ikä sekä kronologinen ikä. Kronologisella iällä Anttila tarkoittaa ihmisen elämänkulkua syntymävaiheesta muihin elämänvaiheisiin. Elämänvaiheet voivat olla sekä päällekkäin että peräkkäin. Kronologiseen ikään liittyy ikävaikutus, jossa huomioidaan yksilön fyysinen kehitys, elämäkokemus sekä ympäristön vaikutukset yksilön elämässä. Biologisen iän Anttila määrittelee ihmisen syntymävuoden mukaan. Biologiseen ikään liittyy hänen mukaansa ikäkohortti. Ikäkohortti tarkoittaa samana vuonna syntyneiden ihmisten joukkoa. Kulttuurinen ikä tarkoittaa jollekin ikäryhmälle ominaista toimintaa, esimerkiksi nuorten puhetapa kuuluu kulttuuriseen ikään. Sosiaalisella iällä Anttila tarkoittaa ympäröivän yhteisön määrittelemää iän kokemista. Hänen mukaansa 28-vuotias henkilö voi tuntea itsensä "ikälopuksi", jos joukossa on paljon nuorempia ihmisiä. 16-vuotias voi tuntea itsensä vanhaksi, jos joukossa on häntä nuorempia ihmisiä. (Anttila 2010, 6-15).

Sukupolvet

Leena Alanen määrittelee sukupolvet seuraavilla tavoilla: Sukupolvi tarkoittaa samaa vuonna syntyneiden henkilöiden joukkoa. Se tarkoittaa myös samaan perhesarjaan kuuluvien henkilöiden sukuastetta. Sen lisäksi sukupolvi tarkoittaa samaan perhepiiriin kuuluvien ketjua, isovanhemmat, lapset, lapsenlapset. Sukupolvi voidaan määritellä myös samoja tapahtumia kokeneiden joukoksi. Tällöin sukupolvet pohjautuvat tiettyihin vuosiin tai tilanteisiin/tapahtumiin sekä paikkoihin. Alanen ottaa esimerkiksi vuoden 1968 sukupolven, jolla hän viittaa yliopistojen valtauksiin, eli tilanteisiin ja vuoteen sekä Eurooppaan, jossa radikalisoitua tapahtui, eli paikkoihin. Näin sukupolvi saa useita määritelmiä ja merkityksiä. Määritelmät pohjautuvat nykysuomen sanakirjaan sekä Karl Mannheimin ajatuksiin sukupolvien problematiikasta. Sukupolvien ketjusta on seurannut niiden välistä vuorovaikutusta, joka ilmenee vaihdon omaisessa muodossa. Isovanhemmat, lapset eli "keskipolvi" sekä lapsenlapset voivat olla vuorovaikutuksessa keskenään esimerkiksi pitämällä yhteyttä toisiinsa. Vaihto ilmenee esimerkiksi seuraaville sukupolville annettavan perinnön muodossa. Sukupolvet voivat jakaa tietoa toisilleen esimerkiksi siten, että isovanhemmat voivat kertoa vanhanajan elämästä ja jakaa kulttuuriperintöä. Lapset voivat opettaa vanhemmilleen tai isovanhemmilleen koulussa oppimaansa ympäristökasvatusta tai uutta tietotekniikkaa. Sukupolvia on tutkittu sosiologiassa suhteellisen vähän. Karl Mannheimin jälkeen tutkimuksissa oli pitkä tauko. (Alanen 2001, 97-102, 105, 112).

Kimmo Jokinen ja Kimmo Saaristo ottavat esiin teoksessa Suomalainen yhteiskunta JP Roosin sukupolvijaottelun. JP Roos jaottelee sukupolvet neljään luokkaan: Ensimmäinen sukupolvi oli sodan ja pulan sukupolvi eli 1900-luvun alkupuolella syntyneet. Tämä sukupolvi joutui pinnistelemaan jokapäiväisessä elämässä. Köyhyys ja koulun keskeyttäminen olivat tälle sukupolvelle ominaisia piirteitä. Toinen sukupolvi oli jälleenrakennuksen sukupolvi. Tämä sukupolvi oli syntynyt 1920-luvun ja 1930-luvun lopun välisenä aikana. Tälle sukupolvelle ominaista oli osittain nuoruuden eläminen sodan jälkeisessä yhteiskunnassa ja hyvinvoinnin rakentaminen. Kolmatta sukupolvea Roos nimittää suuren murroksen sukupolveksi. Tähän kuuluvat suuret ikäluokat. Heidän sukupolvessaan koulutus on lisääntynyt, he ovat kokeneet muun muassa ongelmia lasten päivähoidossa ja suuren muuton. Neljäs sukupolvi on 1950- ja 1970-lukujen välillä syntynyt lähiösukupolvi. Tämä jää vain mainitsemisen tasolle.

Kimmo Jokinen ja Kimmo Saaristo pohtivat tätä Roosin jaottelua. He jatkavat pohdintaa vielä eteenpäin. Roos puhuu viimeisistä sukupolvista ei-kokemuksellisina sukupolvina. Tämä tarkoittaa elämän tyhjenemistä ja yhteisten kokemusten vähenemistä. Jokinen ja Saaristo ovat sitä mieltä, että kokemuksia on ollut viimeisillä sukupolvilla yhtä lailla. Ne ovat vain muuttaneet muotoaan. Jokinen ja Saaristo pohtivat ajatusta, jonka mukaan sukupolvikäsite on ongelmallinen, eikä nykyään ole olemassa tietynlaisia sukupolvia. Roos ei pidä tärkeänä sukupolvijaottelussa niinkään samana vuonna syntyneiden sukupolviksi määrittämistä. Hän korostaa ihmisiä, jotka ovat kokeneet samoja asioita samana aikakautena. Hän käyttää käsitteitä sukupolvikokemus ja avainkokemus. Avainkokemuksia esiintyy hänen mukaansa erityisesti nuoruudessa. (Jokinen, Saaristo 2006, 179-189).

Anu-Hanna Anttilan mukaan sukupolvi tarkoittaa samana vuonna syntyneiden henkilöiden joukkoa. Biologista sukupolvea, jossa syntyy jälkeläisiä periodimaisesti. Sukupolvi tarkoittaa myös samoja kokemuksia jakavia ja samaan ryhmään kuuluvia ihmisiä. Hänellä on samankaltaisia määritelmiä kuin edellä mainituilla. Sukupolvet voidaan jakaa sosiaalisiin, kokemuksellisiin, biologisiin sekä kulttuurisiin sukupolviin, samoin kuin ikäkin. Kulttuuriset sukupolvet tarkoittavat jonkin puhettavan omaavaa ryhmää, esimerkiksi nuoria. Kokemukselliset sukupolvet ovat jakaneet tiettyä aikana tiettyjä kokemuksia, ja näitä kokemuksia kutsutaan myös avainkokemuksiksi. Sosiaaliset sukupolvet kuuluvat johonkin sosiaaliseen ryhmään, biologiset sukupolvet ovat jonkun jälkeläisiä. Nykysukupolvia on kutsuttu monenlaisilla nimityksillä, esimerkiksi tuntematon sukupolvi, x-sukupolvi, why-sukupolvi, EU-sukupolvi, kielitaitoinen sukupolvi, nokia-sukupolvi, 0-sukupolvi, digi-sukupolvi, hiphop-sukupolvi, pullamössösukupolvi. Anttila muistuttaa, että kaikki saman ikäiset, tai samana aikakautena elävät eivät jaa samoja kokemuksia, eivätkä tunne kuuluvansa samaan kulttuuriseen sukupolveen, kuin muut ikäisensä. Sukupolvien välillä esiintyy ohipuhumista eli ymmärtämättömyyttä. Ohipuhuminen voi olla joko tahallista tai tahatonta. Tahallinen ohipuhuminen liittyy toisen ymmärtämättömyyteen. Toista sukupolvea ei tietoisesti haluta ymmärtää. Tahaton ohipuhuminen liittyy tahattomaan ymmärtämättömyyteen, eli toista sukupolvea ei vain osata ymmärtää. Tätä esiintyy vanhempien ja nuorempien sukupolvien välillä. Esimerkiksi Anttila ottaa 1960-luvun sukupolven, joka halusi tietoisesti kumota vanhempien sukupolvien arvoja ja asenteita. (Anttila 2010, 6-15).

Vuorovaikutus/dialogi

Jaakko Seikkula ja Tom Arnkill puhuvat vuorovaikutuksen rinnalla käytettävästä termistä dialogista teoksessa Dialoginen verkostotyö. Dialogi tarkoittaa heidän mukaansa puhumista toiselle, toisen ymmärtämistä, sekä toiseen vaikuttamista siten, että toista pystyttäisi muuttamaan omalla puheenvuorolla. Dialogi pohjautuu toisen kuuntelemiseen, vuoropuheluun sekä toisen ymmärtämiseen. Dialogia käsitteenä on tutkittu jo Platonin ajoilta lähtien. Dialogisen keskustelun seurauksena ihmisten voimavarat yhdistyvät ja ongelmiin syntyy ratkaisuja. Seikkula ja Arnkill käyttävät esimerkeinä asiakastapaamisia, joissa mukana ovat hoitajat, lääkärit, sosiaalityöntekijät, asiakas ja asiakkaan läheiset. He kaikki ovat jollakin tavalla suhteessa toisiinsa. Dialogia käydään siis vuoropuhelun avulla. Vuoropuhelun välineinä käytetään erilaisia menetelmiä, kuten tulevaisuuden muistelu, haastattelu sekä vuorollaan puhuminen. Dialogin avulla pyritään kohtaamaan asiakas, ottamaan hänen mielipiteensä huomioon, muuttamaan tilannetta sekä ymmärtämään asiakkaan tilanne. Seikkula on kehittänyt rajasysteemi-käsitteen, joka kuvaa dialogin ominaisuuksia. Vuorovaikutustilanteen pitäisi olla joustava, järjestelmällinen sekä monipuolinen. Seikkula ja Arnkill esittelevät kaksi dialogisuuden muotoa, ennakoiva dialogi ja avoin dialogi. Ennakoiva dialogi vastaa seuraaviin kysymyksiin: "Mitä tapahtuisi, jos mitään ei tehtäisi?" "Mitä voitaisi tehdä toisin?" "Mitä siitä seuraa"? Tässä keskeistä on teko ja sen seuraukset, eli oman toiminnan arviointi. Avoimessa dialogissa taas keskustelu on vapaata ja siinä mennään "rajojen yli". Ennakoitavassa dialogissa esiintyy tulevaisuuden muistelu, haastattelua sekä vuorollaan puhumista. Seikkulan ja Arnkillin mukaan ihminen on dialogissa aina suhteessa toiseen ihmiseen. Heidän mukaansa ihminen on suhteessa toiseen silloinkin, jos hän puhuu henkilöstä, joka ei ole samassa tilassa. (Arnkill, Seikkula 2005, 7-30).

Anne-Marja Saaristo jakaa teoksessa Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksena ja käytäntönä tunnetaidot neljään osaan: emotionaalisuus, empaattisuus, vuorovaikutus, yhteisöllisyys/yhteistyötaidot. Nämä kaikki ovat emotionaalisuuden lisäksi vuorovaikutuksen osa-alueita. Saaristo määrittelee vuorovaikutuksen seuraavasti: Vuorovaikutus on ammattilaisen tiedon ja taidon kenttä. Vuorovaikutuksen edellytyksiä ovat tunteisiin reagoiminen, tarpeiden kuuntelu sekä positiivinen tunteiden vahvistaminen. Tästä seuraa turvallinen kiintymyssuhde. Turvalliset kiintymyssuhteet muodostavat

myöhemmin samankaltaisia vuorovaikutustilanteita. Saariston mukaan vuorovaikutuksen työkaluja ovat kuuntelu, havainnointi sekä tunteet. Vuorovaikutuksen tulisi Saariston mukaan olla joustavaa sekä tunnepitoista. Ihmiset ovat aina jossakin vuorovaikutussuhteessa keskenään. Heidän välisestään suhteesta muodostuu energeettinen tila, jossa kaikki tuntevat samaa tunnetta. Vuorovaikutus etenee vaiheittain seuraavasti (vaiheet on kuvattu aikuisen ja lapsen välisessä vuorovaikutussuhteessa, mutta ne sopivat kaikenikäisten vuorovaikutustilanteisiin): Aikuinen sanoo jotakin. Se synnyttää lapsessa reaktion. Tämän jälkeen aikuinen asettaa tavoitteen uudelleen, ja lapsessa syntyy taas uusi reaktio. Aikuisen on tärkeää olla empaattinen kuuntelija. Tätä jatketaan niin kauan, että ratkaisu löydetään, ja lapsi "ottaa vastuun" tunteistaan. Saariston mukaan vuorovaikutuksessa on tärkeää olla empaattinen ja joustava. (Saaristo 2011, 78-80).

Reijo Kauppila käsittelee vuorovaikutusta teoksessa Vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot. Reijo Kauppilan mukaan vuorovaikutus tarkoittaa ihmisten välistä toimintaa erilaisissa toimintaympäristöissä. Vuorovaikutuksen edellytyksenä on, että ihminen ymmärtää toista. Vuorovaikutus pohjautuu sanalliseen ja sanattomaan viestintään, kieleen, kielioppiin, sosiaalisiin taitoihin sekä sosiaaliseen kommunikaatioon. Tärkeää on, että ihminen ymmärtää toimintansa seuraukset. Vuorovaikutuksen perusväline on Kauppilan mukaan keskustelu. Keskustelun avulla pyritään saamaan toinen tekemään jotakin, vaikuttamaan toisen asenteisiin, muuttamaan ihmisen mielipiteitä, vaikuttamaan toiseen ihmiseen, saamaan aikaan päätöksiä. Vuorovaikutuksen tarkoitus on tunnistaa, viestiikö toinen ihminen positiivista vai negatiivista kontaktia. Kauppilan mukaan hyvässä vuorovaikutuksessa kontakti on ominaisuudeltaan positiivista. Hyvän vuorovaikutuksen tunnusmerkkejä ovat muun muassa avoimuus, rentous, rehellisyys ja empaattisuus. Ominaisuuksien perusteella vuorovaikutusta esiintyy kahdeksassa muodossa, jotka ovat ystävällinen, joustava, ohjaava, dominoiva, aggressiivinen, uhmainen, epävarma tai alistuva. Ystävällisessä ja joustavassa vuorovaikutustyyliässä ihmistä on helppo lähestyä. Ihminen mukautuu helposti toisen mielipiteisiin sekä myötäilee. Alistuvassa ja epävarmassa tyyliässä ihminen luottaa auktoriteetteihin, ei ole varma itsestään ja tekee asioita muiden mieliksi. Ohjaavassa ja dominoivassa vuorovaikutustyyliässä ihminen määräälee helposti muita. Uhmainen ja aggressiivinen tyyli ovat samantapaisia kuin ohjaava ja dominoiva. Ihminen käyttäytyy uhkaavasti ja tuo itseään esille. Tämä on vastakohta esimerkiksi alistuvalle vuorovaiku-

tustyyliille. Kauppila jakaa vuorovaikutustyyliä lähennyttäviin ja etäännyttäviin. Lähen-
tyvässä tyyliä ihmiset ovat läheisissä suhteissa keskenään, kun taas etäisissä he
ovat etäisessä suhteessa. Lähennyttäviä vuorovaikutustyyliä ovat ystävällinen ja
joustava tyyli. Etäännyttäviä taas ovat uhmainen, aggressiivinen, ohjaava, dominoiva,
epävarma ja alistuva tyyli. (Kauppila 2007, 19-20, 42-61, 70, 72, 172, 174, 179).

2.2 Käsitteiden pohdintaa

Mielestäni lapsuuden ja nuoruuden käsitteet eivät ole selkeitä määritellä, sillä ne riip-
puvat siitä näkökulmasta, josta niitä tarkastellaan. Lapsuus määritellään päättyväksi
18 vuoden iässä. Samaan aikaan ihminen on myös nuori. Joissakin määritelmässä
nuoruus alkaa jo 0 vuoden iästä ja päättyy vasta 28 vuoden iässä. Tällöin ihminen on
samaan aikaan nuori ja aikuinen, sillä aikuisuus määritellään alkavaksi 18 vuoden
iässä. Ikävaiheiden päällekkäisyyksien takia ihminen voi siis olla yhtä aikaa lapsi ja
nuori. Lapsuuden ja nuoruuden määritelmiin vaikuttavat asiayhteydet. Esimerkiksi
yläasteelle siirtyessään ihminen voidaan ajatella nuoreksi, mutta esimerkiksi häntä
koskevien päätösten osalta hänet voidaan määritellä lapseksi. Määritelmiin vaikutta-
vat myös rooliodotukset. Kolmetoistavuotiaalta odotetaan erilaisia asioita kuin vaik-
kapa viisivuotiaalta, vaikka molemmissa tapauksissa ihminen on iältään lapsi. Kolme-
toistavuotiasta pidetään käytökseltään nuorena ja häneltä odotetaan nuoren ihmisen
käyttäytymistä. Itse en pitäisi nollavuotiasta nuorisoon kuuluvana, sillä hän on vau-
vaiässä eikä varsinaisesti nuori. Tämän takia lapsuuden ja nuoruuden määritelmät
eivät ole yksiselitteisiä.

Yhdyn Marko Raitasen ajatuksiin vaikeudesta määritellä nuoruus, sillä nuoruus ei
minunkaan mielestäni ole yksiselitteinen. Nuoruus kuuluu useaan ikävaiheeseen.
Samoin lapsuuden määritelmä ei mielestäni ole yksiselitteinen, sillä se menee pääl-
lekkäin nuoruuden ikävaiheen kanssa. Leena Alanen määrittelee lapsuuden pienen
ihmisen osaksi perhettä. Tämä määritelmä kuvaa hyvin lapsuutta. Lapsi ei kuiten-
kaan ole pelkästään pieni ihminen, sillä hän on lapsi vielä ollessaan nuori eli 18-
vuotiaaksi asti. Mielestäni lapsuuden ja nuoruuden käsitteet ovat jokaisen kohdalla
yksilöllisiä, sillä lapsi voi tuntea itsensä lapseksi tai nuoreksi. Tämäkin riippuu tilan-
teista, joissa lapsi tai nuori on. Esimerkiksi yläasteikäisenä hän voi tuntea itsensä

nuoreksi koulussa, mutta esimerkiksi harrastuksessa, jossa on lukioikäisiä, hän voi tuntea itsensä lapseksi. Tätä ajatusta kuvaa hyvin Anu-Hanna Anttilan käsitys siitä, minkä ikäiseksi ihminen tuntee itsensä. Anttila kuvaa tilanteita, joissa ihminen voi tuntea itsensä nuoreksi vanhempien ihmisten seurassa tai vanhaksi nuorempien ihmisten seurassa, vaikka olisi iältään nuori.

Leena Alasen ja Tony Dunderfeltin lähestymistavat lapsuuteen eroavat siten, että Alanen käsittelee lapsuutta historiallisesta ja yhteiskunnallisesta näkökulmasta yleisellä tasolla. Dunderfelt ottaa lapsuuteen psykologisen näkökulman. Alasen mukaan lapsen asema yhteiskunnassa on parantunut, mutta häntä ei vielä kukaan kuunnella riittävästi häntä koskevissa asioissa. Tästä olen hänen kanssaan samaa mieltä, sillä lapsi jää monissa asioissa huomiotta ja päätökset tehdään usein vain aikuisia kuulemalla. Olen samaa mieltä Alasen kanssa myös siinä, että lapsen asema on parantunut, sillä aikaisemmin lasta pidettiin vain toiminnan kohteena. Nykyään lapseen suhtaudutaan enemmän ja enemmän ihmisenä. Olen samaa mieltä Alasen kanssa sukupolvijärjestyksestä. Minunkin mielestäni lapsen ja aikuisen suhde nähdään vain hierarkkisena suhteena. Aikuinen kysyy harvoin lapsen mielipidettä eikä osallista lasta tätä koskevissa päätöksissä. Tämä kuuluisi aikuisen työhön esimerkiksi lastensuojelussa. Mielestäni hierarkkisuus tarkoittaa sitä, että aikuinen on lapsen yläpuolella, eikä lapsi ole nykyäänkään täysin tasavertaisessa suhteessa aikuisen kanssa. Mielestäni lasten ja aikuisen välisestä tasavertaisesta suhteesta puhutaan nykyäänkin vähäisesti. Olisi tärkeää, että sitä nostettaisiin esille, sillä lapsi ei ole pelkästään toiminnan kohde vaan myös toimija, ja lapsen ja aikuisen välisessä suhteessa voi vallita kasvattamisen lisäksi myös ystävyyssuhde.

Olen eri mieltä Alasen kanssa siitä, että lapsi olisi vain perheen kasvatettava osapuoli. Mielestäni lapsi on perheen täysivaltainen jäsen, ja hänen mielipiteitään on kuultava perheessä. Vanhemmat voivat saada lapsensa elämästä rikkaita kokemuksia, joten lapsen kautta voi perheeseen tulla uusia ajatus- ja toimintatapoja. Tämä ajattelutapa lähenee iätöntä vuorovaikutusta. Kun lapsi ja aikuinen ovat hierarkkisuu- den sijaan tasavertaisessa suhteessa, lapsi voi antaa aikuiselle arvokkaita kokemuksia asioista. Tasavertaisessa suhteessa aikuinen ja lapsi voivat jakaa tietoa puolin ja toisin. Näin vuorovaikutus heidän välillään muuttuu iättömäksi.

Tony Dunderfeltin näkökulma poikkeaa Leena Alasen näkökulmasta. Dunderfelt käsittelee lapsuutta kehityspsykologisesta näkökulmasta. Kehityspsykologian tarkoitus on tuoda yleistettynä lapsen kehitysvaiheet esille, esimerkiksi vauvaiän kehitysvaiheet, leikki-ikä, kouluiän tuomat edellytykset sekä aiemmin mainittu yhdeksänvuotistaite. Lapsi on kuitenkin yksilö, ja kehitysvaiheet saattavat olla eri ihmisillä erilaisia. Kaikille ei tule niin voimakasta yhdeksänvuotistaitetta, kuin Dunderfelt antaa ymmärtää. Dunderfeltin mukaan lapsi osallistuu 10 - 12 vuoden iässä mielellään kotiöihin. Tämäkin on jokaisen lapsen kohdalla yksilöllistä. Lapsi voi olla henkisesti ja biologiselta iältään eri-ikäinen. Vaikka lapsi olisi biologiselta iältään kymmenen vuoden ikäinen, häntä saattavat kiinnostaa aikuisten asiat, ja hän saattaa vaikuttaa vanhemmalta kuin on.

Tony Dunderfelt määrittelee lapsuuden loppuvan 12 ikävuoteen. Tämän määritelmän mukaan nuoruus alkaisi 12-vuotiaana. Nuoruus on käyttämistäni käsitteistä kaikkein vaikein määritellä. Tämäkin on yksilöllistä, sillä kaikki 12-vuotiaat eivät tunne itseään nuoreksi, vaan osa saattaa tuntea itsensä vielä lapseksi. Joku saattaa tuntea itsensä jo 11-vuotiaana nuoreksi. Tämä riippuu ihmisen kypsytydestä. Vaikka Dunderfelt käsittelee nuoruutta aikana, jolloin kapinoidaan, irtaudutaan vanhemmista ja eletään voimakkaiden tunteiden aikaa, nuoruus ei kuitenkaan ole kaikilla sitä. Nuoruus voi olla seesteistä aikaa, jolloin ihminen tarkastelee omaa identiteettiään ja luo uudenlaisia suhteita itseensä ja muihin. Dunderfeltin mukaan varhaisnuoruus on ihmissuhdekriisien aikaa. Tämäkään ei päde kaikilla nuorilla, sillä jokainen nuori on oma yksilönsä. Kaikki eivät esimerkiksi kapinoi vanhempiaan vastaan eivätkä ole yhtä kiinnostuneita seksuaalisuuteen liittyvistä asioista.

Marko Raitanen käsittelee nuoruutta iättömämmin kuin Tony Dunderfelt. Raitanen ei määrittele nuoruuden alkua mihinkään ikään vaan korostaa, että sen määrittelemisen ei ole yksiselitteistä. Olen samaa mieltä Raitasen kanssa siinä, että nuoruuden alkamiselle ei ole tarkkaa ikää. Mielestäni jokaisen nuoruus alkaa eri ikävaiheissa, sillä ihminen kypsyty biologisesti, fyysisesti ja henkisesti yksilöllistä tahtia. Raitasen ajatukset nuoruudesta lähestyvät iättömyyttä siten, että hänen mielestään nuoruus ei rajoitu pelkästään nuoruuden ikävaiheisiin, vaan ihminen voi elää aikuisenakin nuoruuttaan. Tässä olen Raitasen kanssa samaa mieltä, sillä aikuinen voi nykyään elää vapaata elämää, eivätkä kehitystehtävät kuten avioituminen ja perheen perustaminen

ole enää tärkeitä. Tästä voi päätellä, että Raitasen mielestä nuoruuteen kuuluu iätön lähestymistapa, jossa ihminen voi olla nuori niin pitkään kuin haluaa. Mielestäni Raitasen käsitykset nuoruudesta ovat avoimempia kuin Dunderfeltin, sillä Raitanen korostaa ihmisen yksilöllistä nuoruutta enemmän kuin Dunderfelt. Raitasen mukaan ihminen voi olla siis nuorekas, vaikka olisi iältään aikuinen. Tämä kertoo siitä, että ihmisen elämä on muuttunut iättömämpään suuntaan. Tämä tarkoittaa sitä, että ihminen voi elää useampaa elämänvaihetta samaan aikaan, eikä ikä ole yhtä merkityksellinen tekijä kuin aikaisemmin. Tätä ajatusta kuvaa hyvin Raitasen käsitys aikuisuudessa jatkuvasta nuoruudesta. Aikuinen voi elää vapaammin kuin aikaisemmin, eivätkä nuoruuden ja aikuisuuden kehitystehtävät merkitse yhtä paljon kuin aikaisemmin. Voisiko tällainen muutos olla askel iättömän vuorovaikutuksen suuntaan?

Marjatta Marin ja Tony Dunderfelt luonnehtivat keski-ikää täysin vastakkaisilla ominaisuuksilla. Marinin mielestä keski-ikä on vakaata aikaa, jolloin ihminen käy työssä, ja lapset ovat muuttaneet pois kotoa. Dunderfelt taas luonnehtii keski-ikää negatiivisesti. Hänen mukaansa kuoleman riski kasvaa, ja keski-iässä tulee esille raskaita asioita. Nämä kaksi täysin päinvastaista luonnehdintaa eivät ole niin yksiselitteisiä, kuin mitä ne antavat ymmärtää. Keski-ikä voi olla yhtä aikaa vakaata sekä synkkää aikaa. Nämä molemmat luonnehdinnat antavat kahdesta ääripäästä stereotyyppisen kuvan keski-iästä. Keski-ikäkin on jokaiselle yksilöllistä aikaa. Jollakin ihmisellä voi olla taloudellisia huolia, vaikka olisikin töissä. Jollakin voi olla raskaita asioita menneisyydessä, mutta hän voi elää vakaata elämää keski-iässä. Raitasen ajatusmallin mukaan ihminen voi elää keski-iässä nuoruuden kaltaista vapaata elämää. Mielestäni ei ole olemassa yhtä ainoaa keski-ikää, jossa ihminen eläisi joko vakaata tai raskasta elämää, sillä jokaisen ihmisen elämä on yksilöllistä. Määritelmät keski-ian alkamisesta vaihtelevat 25 - 35 ikävuosien välillä. On hyvä, että keski-ian alkamiseen ei ole yhtä oikeaa ikävuotta, sillä jokainen tuntee eri aikaan olevansa keski-ikäinen. Olen hieman eri mieltä Marinin kanssa siitä, että keski-ian kehitystehtävät pitäisi käydä läpi juuri keski-iässä, sillä ihminen kehittyy yksilöllistä tahtia, ja hän saattaa käydä kehitystehtävät läpi joko nuorempana tai vanhempana. Olen eri mieltä myös Dunderfeltin kanssa siinä, että kaikki ihmiset alkaisivat keski-iässä pohtia, millaisia he ovat. Luulen että jos perhe, työ ja vapaa-ajan harrastukset vievät paljon aikaa, kaikilla ei jää voimia tällaiseen itsensä tarkasteluun.

Leena Kurki käsittelee vanhuutta teoksessa *Innostava vanhuus*. Hän pitää vanhuutta iättömänä käsitteenä. Kurki esittelee vanhuuteen liittyviä stereotypioita muun muassa pahansuopuudesta, konservatiivisuudesta ja asioista kiinnostumattomuudesta. Olen samaa mieltä Kurjen kanssa siitä, että vanhuuden stereotypiat eivät ole paikkansapitäviä, sillä ihminen on yksilö elämänsä loppuun saakka. Olen samaa mieltä Kurjen kanssa myös siinä, että vanhuus ei ala 65-vuotiaana, vaan se voi alkaa myöhemmin, sillä ihminen voi säilyä hyväkuntoisena pitkään. Kurki lähestyy ajatuksiani iättömästä vuorovaikutuksesta. Hänen mielestään vanhan kohtaaminen on nuorelle rikas oppimiskokemus samoin kuin nuoren kohtaaminen on vanhalle. Tämä on yksi perusajatuksistani iättömästä vuorovaikutuksesta. Iättömän vuorovaikutuksen tarkoitus on, että eri-ikäiset kokisivat toistensa kohtaamisen rikkaana oppimisen kokemuksena. Iättömän vuorovaikutuksen perusajatus on, että vanhat ihmiset eivät väistyisi nuorempien tieltä vaan että he pystyisivät antamaan nuorille arvokkaita kokemuksia samoin kuin nuoret vanhoille. Tämä edellyttää, että vanhuuden stereotypiat puretaan. Sama pätee vanhojen kohdalla suhteessa nuoriin. Iätön vuorovaikutus edellyttää, että eri ikäryhmien välillä stereotypiat puretaan ja ajatellaan ihmistä ihmisenä. Luulen, että stereotypiat ovat yksi iättömän vuorovaikutuksen keskeisin este. Stereotyyppioihin liittyy myös vahvoja myyttejä, kuten Kurki kuvaa vanhuuden osalta. Nuoria koskevia tyypillisiä stereotypioita voisivat olla seuraavat ajatukset: Nuori sotkee paikat, puhuu epäystävällisesti eikä ole kiinnostunut asioista. Tämän takia olisi tärkeää unohtaa stereotypiat ikäryhmistä ja nähdä toinen ihminen yksilöllisesti omana itsenään. Näin iätön vuorovaikutus voisi lähteä syntymään lasten, nuorten, aikuisten ja vanhojen ihmisten välillä.

Paula Rantamaan ajatukset iästä tulevat lähelle ajatuksiani iättömästä vuorovaikutuksesta. Rantamaa jakaa iän eri muotoihin, joista lähimpänä iättömyyttä ovat kokemuksellinen ikä, persoonallinen ikä sekä subjektiivinen ikä. Subjektiivinen ikä vastaa iättömyyden peruskysymykseen, onko iällä merkitystä. Iättömässä vuorovaikutuksessa korostuu erityisesti subjektiivinen ikä, jolloin sillä, minkä ikäiset keskustelevat keskenään, ei ole merkitystä. Persoonallinen ja kokemuksellinen ikä ovat hyviä avaimia iättömään vuorovaikutukseen, sillä esimerkiksi kaksikymppinen voi kokea olevansa kolmekymppinen persoonalliselta, henkiseltä ja kokemukselliselta iältään. Tämän takia hänen on helpompi keskustella kolmekymppisen kuin kaksikymppisen kanssa. Yhdyn Rantamaan kanssa ajatukseen siitä, että ikään vaikuttaa asioista kiinnostu-

neisuus. Jos esimerkiksi kaksikymppinen on kiinnostunut asioista, jotka mielletään kolmekymppisen kiinnostuksen kohteiksi, hänen on helppo olla vuorovaikutuksessa samalla aaltopituudella ja samoista asioista kiinnostuneen kolmekymppisen kanssa.

Anu-Hanna Anttila ei puhu kokemuksellisesta iästä. Hän lähestyy iättömän vuorovaikutuksen ydinajatustani ottamalla esimerkin siitä, miten ikä voi olla suhteellinen käsite. 28-vuotias voi tuntea itsensä ikälopuksi, jos joukossa on 16-vuotiaita. 16-vuotias voi tuntea itsensä vanhaksi, jos joukossa on häntä nuorempia henkilöitä. Tämä kertoo siitä, että ihminen voi muuttua iättömäksi, jos paikalla on häntä vanhempia tai nuorempia ihmisiä. Tämä tarkoittaa sitä, että ihminen ei kaikissa tapauksissa tunne itseään nuoreksi, vanhaksi tai keski-ikäiseksi. Tämä ajatustapa saattaa olla este iättömälle vuorovaikutukselle siten, että esimerkiksi 28-vuotias saattaa ajatella, että hän ei voi olla 16-vuotiaiden joukossa, koska on liian vanha. Tällainen ajattelutapa on Suomessa yleinen. Olisi tärkeää, että tällaiset ennakkoluulot poistuisivat, jotta iätön vuorovaikutus toteutuisi. Iättömän vuorovaikutuksen ajatuksena on, että esimerkiksi 28-vuotias henkilö ajattelisi, että hän saa arvokkaita kokemuksia 16-vuotialta henkilöiltä. Samalla hän voi itse jakaa 16-vuotiaille uusia kokemuksia. Iätön vuorovaikutus edellyttää arvokkaiden kokemusten lisäksi samanlaista aaltopituutta vanhempien ja nuorempien välillä. Toinen iätöntä vuorovaikutusta haittaava tekijä on kulttuurinen ikä. Kulttuurisen iän Anttila määrittelee yhteiskunnalliseksi ilmiöksi, jossa yhteiskunta määrittelee, kuka on nuori, vanha, lapsi tai keski-ikäinen. Kulttuuriseen ikään liittyy Suomessa myös normeja siitä, minkä ikäisten on sopivaa olla keskenään. Suomessa ajatus eri-ikäisten välisestä vuorovaikutuksesta on melko vieras ja tuntematon.

Leena Alanen esittelee mielenkiintoisen eri sukupolvien välisen vaihdon teorian. Tämä vaihdon teoria tulee lähelle iättömän vuorovaikutuksen ajatuksiani. Alasen mukaan perhepolvet (isovanhemmat, lapset, lapsenlapset) pitävät yhteyttä toisiinsa ja ovat näin vuorovaikutuksessa keskenään. He voivat jakaa toisilleen tietoa esimerkiksi siten, että nuoremmat sukupolvet opettavat vanhemmille ympäristökasvatusta, ja isovanhemmat opettavat nuorille perinteitä. Näin mielestäni iättömän vuorovaikutuksen pitäisi toimia. Tällainen vaihtoteoria on arvokas väline iättömälle vuorovaikutukselle. Olen samaa mieltä Anu-Hanna Anttilan kanssa siitä, että kaikki samana vuonna syntyneet eivät jaa samoja sukupolvikokemuksia eivätkä tunne kuuluvansa samaan sukupolveen. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikki eivät tunne olevansa samalla

aaltopituudella saman ikäisten kanssa, vaan saattavat jakaa samanlaisia kokemuksia itseään vanhempien tai nuorempien kanssa. Iätöntä vuorovaikutusta saattaa edistää eri-ikäisten henkilöiden välinen kommunikointi, jos henkilöt jakavat samanlaisia kokemuksia samanlaisista asioista. Tämä ajatus on läheisessä suhteessa subjektiiviseen, persoonalliseen ja kokemukselliseen ikään sekä yhteen ikään vaikuttavista tekijöistä eli asioista kiinnostuneisuuteen. Tämän takia subjektiivinen, kokemuksellinen, persoonallinen ikä sekä erilaisten kokemusten jakaminen helpottavat iätöntä vuorovaikutusta. Mielestäni samanlaisen aaltopituuden ihmisten välillä muodostavat juuri yhteiset kokemukset ja yhteenkuuluvuuden tunne iästä riippumatta.

Jaakko Seikkula ja Tom Arnkill esittelevät mielenkiintoisia teorioita vuorovaikutuksesta ja dialogista. Mielestäni nämä lähestymistavat sopivat iättömän vuorovaikutuksen tarkasteluun. Iättömässä vuorovaikutuksessa tärkeää on dialogin määritelmän mukaisesti toisen kanssa keskustelu. Erityisesti iättömässä vuorovaikutuksessa välttämätön edellytys on, että vanhemmat ja nuoremmat keskustelijat ymmärtävät toisiaan iästä riippumatta. Tämä edellyttää, että keskustelussa käytettävä kieli on ymmärrettävää. Olen hieman eri mieltä Seikkulan ja Arnkillin kanssa siitä, että dialogissa pyritään muuttamaan toinen ihminen. Mielestäni toista ihmistä ei voi muuttaa toiseksi ihmiseksi, eikä hänen mielipiteitään välttämättä voi muuttaa toiseksi. Sen sijaan olen heidän kanssaan samaa mieltä siinä, että ihmiseen pyritään vaikuttamaan dialogin avulla, sillä ihmisen mielipiteisiin pystyy vaikuttamaan keskustelussa. Iättömässä vuorovaikutuksessa, kuten muussakin vuorovaikutuksessa, on tärkeää muodostaa suhde ihmisten välille. Arnkill ja Seikkula esittävät yksinkertaisen tavan suhteen muodostamiselle, puhumisen. Iätön vuorovaikutus syntyy dialogin tarkoituksen kautta, eli toisen kohtaamisen kautta. Kun nuori ja ikäihminen kohtaavat aidosti, he pysyvät olemaan vuorovaikutuksessa aidosti keskenään. Jos he eivät kohtaa, tällöin vuorovaikutusta ei synny heidän välilleen. Toisen ymmärtämiseen voi vielä olla pitkä matka, sillä Suomessa nuoret ja vanhat eivät ole tottuneet keskustelemaan keskenään. Keskustelun sujuvuuden välttämättömiä edellytyksiä ovat toisen ymmärtäminen ja kohtaaminen.

Anne-Marja Saaristo kuvaa vuorovaikutusta samoilla ominaisuuksilla kuin Jaakko Seikkula ja Tom Arnkill. Molemmat kuvaavat vuorovaikutuksen ominaisuutta joustavaksi. Saaristo tosin painottaa enemmän tunnepuolta kuin Seikkula ja Arnkill. Seikkula-

lan ja Arnkillin mukaan vuorovaikutuksen ominaisuuksia ovat joustavuuden lisäksi järjestelmällisyys ja monipuolisuus. Mielestäni iättömän vuorovaikutuksen ominaisuuksia ovat nämä kaikki edellä mainitut, sillä hyvään ja joustavaan vuorovaikutukseen kuuluvat järjestelmällisyyden lisäksi myös tunnepitoisuus ja empaattisuus. Jos vuorovaikutus eri-ikäisten henkilöiden välillä on onnistunut, tällöin he luottavat turvallisuuden kiintymyssuhteen tapaan toisiinsa, ja heidän välilleen syntyy energeettinen tila. Tällöin vuorovaikutus on positiivisella tavalla tunnepitoista. Saariston kuvaama vuorovaikutuksen vaihemalli ei mielestäni sovi iättömään vuorovaikutukseen, vaikka se sopisikin lasten lisäksi aikuisille. Iättömässä vuorovaikutuksessa ei tarvitse olla vaihemallissa kuvattuja tavoitteita, vaan vuorovaikutus voi olla Seikkulan ja Arnkillin kuvaamaa avointa dialogia. Näin iätön vuorovaikutus on luontevaa. Olen Saariston kanssa samaa mieltä siitä, että vuorovaikutuksessa syntyvään turvalliseen kiintymyssuhteeseen vaikuttaa positiivinen tunnekokemus, sillä positiivinen tunnekokemus herättää paremmin luottamusta kuin negatiivinen. Jos iättömässä vuorovaikutuksessa käytettäisiin Saariston kuvaamaa vaihemallia, jossa tavoitteiden asettamisesta syntyy reagointia, reagoinnissa saattaisi olla kyse Anu-Hanna Anttilan käyttämästä termistä tahaton ohipuhuminen, jossa nuori ja vanha eivät välttämättä ymmärrä toisiaan. Väärinymmärrys saattaa aiheuttaa Saariston kuvaamaa voimakasta tunnereagointia.

Reijo Kauppila määrittelee vuorovaikutuksen toimimiseksi toisten ihmisten kanssa erilaisissa toimintaympäristöissä. Tämä määritelmä eroaa hieman Seikkulan, Arnkillin sekä Saariston määritelmistä. Saaristo määrittelee vuorovaikutuksen ammattilaisen ammattitaidon kentäksi. Kauppilan määritelmä antaa tärkeän näkökulman vuorovaikutukseen muiden määritelmien rinnalla. Kauppilan mukaan vuorovaikutus perustuu toisen kuuntelemiseen ja ymmärtämiseen. Tämä yhdistää kaikkia käsittelemiäni vuorovaikutusta kuvaavia kirjoittajia. Kaikki kirjoittajat kuvaavat empaattisuutta ja avoimuutta vuorovaikutuksen ominaispiirteinä. Mielestäni iättömässä vuorovaikutuksessa on tärkeää, että ihmiset olisivat suhteellisen läheisessä vuorovaikutuksessa keskenään. Tällöin toista olisi helppo lähestyä, ja vuorovaikutus toimisi aidosti. Tällöin vuorovaikutuksen olisi tärkeää olla ystävällistä sekä joustavaa. Empaattisuus on myös tärkeää, jotta eri-ikäiset ihmiset unohtaisivat ikään kohdistuvat stereotypiat ja ymmärtäisivät toisiaan yksilöinä. Toisen ymmärtämiseen vaikuttaa myös Kauppilan esille tuoma kieli. Jos nuori tai ikäihminen käyttävät sellaista kieltä, jota toinen ei ymmärrä,

iätön vuorovaikutus muuttuu hankalaksi. Lättömään vuorovaikutuksen sopii hyvin Kauppilan määritelmä toisten kanssa toimimisesta eri toimintaympäristöissä. Uskon, että iätöntä vuorovaikutusta mahdollistaisi se, että vuorovaikutus tapahtuisi tekemisen kautta, kuten Monen polven kasvutila -hankkeessa tapahtuu. Keskustelu ei tuntuisi väkinäiseltä, kun siihen liitettäisiin jokin eri-ikäisiä yhteisesti kiinnostava tekeminen. Tekemisen kautta eri-ikäiset ihmiset voisivat löytää saman aaltopituuden.

2.3 Lapsen/nuoren ja aikuisen välinen suhde

Katja Danska-Honkala ja Martti Poteri sekä Tiina Honkonen, Maija Miettinen ja Jaakko Nuotio kuvaavat lapsen/nuoren ja aikuisen välistä suhdetta tukihenkilö- ja tsempparitoimintaan liittyvien esimerkkien avulla teoksessa *Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksena ja käytäntönä*. Tukihenkilö on lapselle/nuorelle tarkoitettu henkilö, joka tukee häntä esimerkiksi perhetilanteen ollessa vaikea tai muussa tilanteessa, jossa nuori tarvitsee tukea. Edellytys on, että tukihenkilö on yli 18-vuotias. Tukihenkilösuhde ei ole muodoltaan ystävyssuhde vaan tukisuhde. Suhde perustuu luottamukseen. Tukihenkilön on tärkeää ottaa vastaan lapsen/nuoren mahdolliset purkaukset. Tukihenkilö voi keskustella lapsen/nuoren kanssa. Tukihenkilötoiminta perustuu vapaaehtoisuuteen. (Danska-Honkala, Poteri 2011, 146; Miettinen, Nuotio 2011, 197).

Tiina Honkonen käyttää lapsen/nuoren ja aikuisen suhteesta esimerkkinä Välitän-hanketta. Välitän-hanke on tarkoitettu nuorille, jotka ovat syrjäytymisuhan alla ja tarvitsevat apua oman elämänsä löytämisessä. Tsemppari tukee ja kannustaa nuorta löytämään oman elämänsä. Honkosen mielestä välittävä ja kannustava aikuinen on nuorelle sosiaalisesti vahvistava henkilö. (Honkonen 2011, 179, 185-187).

Marjo Kolehmainen ja Emma-Hentriikka Siekkinen puhuvat nuoren ja aikuisen välisestä suhteesta koulun ja nuorisotyön näkökulmasta teoksessa *Yhteisöpedagogiikan uudet avaukset*. Kolehmaisen mielestä nuoren ja aikuisen välinen suhde on keskeinen asia yhteisöpedagogin työssä. Aikuisen pitäisi olla läsnä oleva ja keskustella nuoren kanssa. Hänen pitäisi kohdata nuori aidosti. Kolehmaisen mielestä aikuisen pitäisi viestiä, että "täällä minä olen". Siekkisen mielestä aikuisen olisi tärkeää olla

lapsesta/nuoresta välittävä henkilö koulussa. (Kolehmainen 2012 10-11; Siekkinen 2012, 23, 30).

Merja Korhonen pohtii lapsen ja aikuisen välistä suhdetta sekä vanhemman ja ammattilaisen suhdetta teoksessa *Kasvatusvuorovaikutus*. Korhonen lähestyy aihetta sukupolvien merkityksen näkökulmasta. Hän tarkastelee aihetta seuraavien käsitteiden kautta: sukupolvi, sukupolvisopimus ja sukupolvitietoisuus. Sukupolvella Merja Korhonen tarkoittaa joukkoa, jolla on jaettavana kollektiivisia avainkokemuksia. Usein joukko koostuu saman ikäisistä, mutta Korhosen mukaan ikä ei aina sido ihmisiä yhteen. Hänen mukaansa saman ikäiset eivät ole aina kokeneet samoja sukupolvikokemuksia. Avainkokemukset ovat välttämättömiä edellytyksiä sukupolvikäsitteestä puhuttaessa. Korhosen mukaan sukupolvet, erityisesti lapset ja aikuiset, ovat toisiinsa ketjumaisessa suhteessa. Isovanhemmat, lapset ja lapsenlapset muodostavat sukupolviketjun. Sukuolvisuhteen seurauksena periytyvät esimerkiksi puhutavat, tavarat, talot sekä taidot. Taitojen periytymiseen vaikuttavat myös geenit. Korhosen mukaan lapsuudessa ja nuoruudessa koetut yhteiskunnalliset tapahtumat sekä kotikasvatus muovaavat ihmistä myöhemmin. Ihminen kasvatetaan siihen ympäristöön ja siinä ympäristössä, joka on ominaista tietylle sukupolvelle. Sukupolvikäsite esiintyy kolmessa muodossa Mannheimin teorian mukaisesti: (1) Ikäpolvi, jossa sukupolvi määräytyy samana vuonna syntyneiden mukaan. (2) Kokemus-sukupolvi, jossa sukupolvi määräytyy yhteisesti jaettujen kokemusten mukaan. (3) Mobilisoituva sukupolvi, jossa kokemukset ovat välttämättömiä edellytyksiä, mutta ne eivät yksinään riitä. Mobilisoituva sukupolvi ajaa yhdessä yhteisiä päämääriä ja tavoitteita ja muovautuu niiden mukaan. (Korhonen 2006, 52-54).

Sukupolvisopimuksella Korhonen tarkoittaa yhteiskunnan ja aikakauden määrittämää tapaa toimia esimerkiksi lasten kasvatuksessa. Sukupolvisopimus on Korhosen mukaan "metafora", jonka mukaan tietyssä aikana yhteiskunnassa toimitaan. Korhonen käyttää esimerkkinä lasten kasvatuksessa tapahtuvaa muutosta. Aikaisemmin kurinpito ja nöyryytys olivat sallittuja. Lapsille ei puhuttu lempeästi. Vanhemmat eivät olleet emotionaalisesti läsnä. Aikuinen oli auktoriteetti ja häntä oli toteltava. Sukupolvisopimuksen muuttumisen myötä aikuisen ja lapsen välinen suhde on muuttunut. Aikaisemmin se oli hierarkkinen. Nykyään korostuvat kuuntelu, keskustelu, neuvottelu sekä lapselta kysyminen. Näin aikuisen ja lapsen välinen suhde on muuttunut ta-

savertaiseen suuntaan, ja lapsi mielletään tasavertaiseksi aikuisen kanssa. Sukupolvisopimus on muuttunut suuntaan, jossa lasta on vähintään kuultava. Hänen mielipiteitään on kysyttävä. Asioista neuvotellaan, keskustellaan, annetaan läheisyyttä. Korhosen mukaan menneisyyden sukupolvisopimus ei toimi uusissa kasvatustilanteissa, joten sukupolvisopimusta on uudistettava. Muutoksia on tapahtunut myös perheen sukupolvijärjestyksessä sekä käsityksissä iästä. Korhonen käyttää esimerkiksi, jossa äiti voi olla opiskelija, ja perheen nuori käy töissä. Tähän vaikuttaa ikään liittyvien normien muutos. Samoja asioita, kuten opiskelua, saattaa joutua tekemään eri ikäkausina, ja eri asioita voi joutua tekemään saman ikäisinä. Nykyään aikuiset eivät siinä mielessä ole hierarkkisessa suhteessa lapseen, että aikuiset voivat oppia myös lapsilta uusia asioita. Korhonen käyttää esimerkiksi tekniikasta. Lapset voivat opettaa aikuisille tekniikkaan liittyviä asioita. Korhosen mukaan asenteet ovat hallitsevia, mutta asenteiden sijaan olisi tärkeää kuunnella, keskustella, kysellä ja myötäelää. (Korhonen 2006, 54-62).

Korhonen pitää sukupolvikokemuksia tärkeinä myös lastenkasvatuksessa. Hänen mukaansa eri sukupolvet näkevät asiat eri tavalla ja sietävät erilaisia asioita kasvatuksessa. Korhonen pitää rikkaana sukupolvikokemusten erilaisuutta ja eri sukupolvien kohtaamisia kasvatustilanteissa. Korhonen vertaa kasvatusta musiikkisukupolviin. Hän ottaa esimerkiksi rokin kuuntelun, joka on tuntunut vanhemmista sukupolvista "korvia särkevältä". Hän vertaa musiikkisukupolvia kasvatussukupolviin, sillä hän haluaa tämän vertauksen avulla osoittaa, että eri sukupolvet näkevät, kokevat ja sietävät asioita eri tavoilla. Rikkaiden kokemusten lisäksi erilaiset sukupolvikokemukset saattavat aiheuttaa yhteentörmäyksiä eri sukupolvien välillä. (Korhonen 2006, 65).

Merja Korhonen nostaa esille iättömän vuorovaikutuksen kannalta mielenkiintoisia asioita. Yksi ajatus on, että aikuinen ja lapsi oppivat asioita puolin ja toisin. Tekniikkaesimerkistä käy hyvin selville perusajatukseni iättömän vuorovaikutuksen keinoista. Toinen esimerkki on lapsen ja aikuisen tasavertaiseen suuntaan menevästä suhteesta. Olen samaa mieltä Korhosen kanssa siinä, että aikuisen ja lapsen hierarkkinen suhde ei luo iätöntä vuorovaikutusta vaan on este sen toteutumiselle. Kolmas esimerkki iättömyydestä on Korhosen mainitsema eri asioiden tekeminen saman ikäisenä ja samojen asioiden tekeminen eri ikävaiheissa. Tämä kertoo siitä, että iällä

ei ole merkitystä siinä, mitä tekee. Esimerkiksi opiskella voi viisikymppisenä ja töissä käydä kaksikymppisenä. Tämä on hyvä asia, sillä ikä ei saisi sitoa liikaa ihmisiä. Ennakkoluulot olisi tärkeää purkaa eri sukupolvien väliltä ja keskittyä keskustelemaan vuorovaikutukseen. Ennakkoluulot eri sukupolvista estävät iätöntä vuorovaikutusta, sillä ennakkoluulot aiheuttavat kohtaamattomuutta yksilöiden välillä. Vuorovaikutus toteutuu myötäelämällä, keskustelemalla ja kyselemällä. Tämä on iättömän vuorovaikutuksen perusedellytys.

3 TOIMINNAN KUVAUS

Tässä ensimmäisessä alaluvussa kuvaan käyttämiäni menetelmiä. Toisessa alaluvussa analysoin keräämäni aineistoa. Kolmannessa alaluvussa kuvaan saamiani tuloksia. Neljännessä alaluvussa analysoin tulokset.

3.1 Menetelmät

Menetelminäni ja lähestymistapoinani käytän toimintatutkimusta, havainnointia, haastatteluja sekä kyselyiden tekemistä. Toimintatutkimus sopii opinnäytetyöni lähestymistavaksi, sillä tavoitteenani on selvittää erilaisen toiminnan havainnoinnin avulla, onko iätöntä vuorovaikutusta olemassa Roihuvuoren alueella. Tällaiseen selvitystyöhön sopivat myös haastattelut, havainnointi sekä kyselyt. Saan niiden avulla selville eri näkökulmia iättömään vuorovaikutukseen. Samalla tutkin ja havainnoin, millaiset menetelmät ohjaavat iätöntä vuorovaikutusta. Olen kerännyt aineistoa jo kehittämishankkeeni aikana. Tein kehittämishankkeeni Monen polven kasvutila -hankkeeseen Roihuvuoren nuorisotalolle. Osallistin eri-ikäisiä henkilöitä ideoimaan vapaa-ajan toimintaa Roihuvuoreen, kun pidin monen polven suunnitteluryhmää. Toimintatutkimusaineistoni pohjautuu tähän ryhmään. Toimintatutkimus tarkoittaa ongelman ratkaisua yhdessä. Tässä tapauksessa varsinaista ongelmaa ei ollut. Tarkoitus oli pohtia, miten eri-ikäisten välinen vuorovaikutus ja yhdessä tekeminen jatkuisivat hankkeen jälkeen. Aluksi suunnittelin ryhmäkerrat. Ryhmäkerroilla suunnittelimme ja ideoimme vapaa-ajan toimintaa Roihuvuoreen. Arvioin jokaisen ryhmäkerran erikseen. Ryhmän vii-

meisellä kerralla teimme ryhmäläisten kanssa yhteistä arviointia. Suunnittelimme, kuinka voisimme edetä seuraavaan vaiheeseen eli ideoiden toteuttamiseen. Tämä vaihe ei kuitenkaan toteutunut ihmisten ennakoimattomien aikataulujen takia. Menetelminäni käytin sovellettuina tulevaisuuden muistelua, tulevaisuusverstasta ja koodi-ongelmanratkaisumenetelmää. Käytin myös sovellettuna aivorihtä sekä ryhmän arvioinnissa SWOT-analyysiä. Näiden menetelmien tarkoitus oli auttaa ryhmäläisiä ideoimaan vapaa-ajan toimintaa sekä innostaa heitä ideoinnissa.

Olen käynyt havainnoimassa eri-ikäisten välistä vuorovaikutusta Roihuvuoren kylätilalla järjestettävässä Soppakuppilassa ja eri-ikäisille suunnatun Moporokki-nimisen tapahtuman suunnittelukokouksessa. Lisäksi havainnoin Moporokki-tapahtumassa vuorovaikutusta ja siihen liittyviä toimintamenetelmiä. Menetelmäni olivat toiminnan havainnointi sekä keskustelut toimintapisteiden työntekijöiden kanssa. Kyselin toimintapisteillä kävijöiden määristä sekä muusta toimintapisteisiin liittyvästä toiminnasta pisteiden ohjaajilta. Havainnointia eri-ikäisten välisestä vuorovaikutuksesta tein jo kehittämisprojektini aikana ohjatessani monen polven suunnitteluryhmää. Monen polven suunnitteluryhmässä havainnointimuotoni oli osallistuva havainnointi. Osallistuin ohjaajana ryhmän ideointiin ja eri-ikäisten henkilöiden väliseen keskusteluun. Käytin mittareina seuraavia kysymyksiä: Kuka puhuu kenellekin? Miten puhutaan? Millaisista asioista puhutaan? Mistä hyvä vuorovaikutus syntyy? Millaisessa suhteessa eri-ikäiset ovat toisiinsa nähden? Millaista vuorovaikutus on eri-ikäisten henkilöiden välillä? Näiden kysymysten perusteella havainnoin ryhmäläisten välistä vuorovaikutusta ohjaamiseni ja ryhmän toiminnan ohella.

Roihuvuoren kylätilalla kävin havainnoimassa Soppakuppila-tapahtumaa. Soppakuppilassa havainnointimuotoni oli piilohavainnointi. Seurasin eri-ikäisten ihmisten välistä vuorovaikutusta kuuntelemalla heidän välistään keskustelua ja seuraamalla, mitä he tekivät yhdessä. Havainnoinnin lisäksi keskustelin Soppakuppilassa kävijöiden kanssa. Keskustelun tarkoitus oli selvittää, millaisena iätön vuorovaikutus on koettu Soppakuppilassa, ja kannattaako toimintaa jatkaa. Keskustelussa oli mukana hieman osallistuvaa havainnointia.

Kävin seuraamassa monen polven Moporokki-tapahtuman suunnittelukokousta. Tavoitteenani oli havainnoida, kuinka eri-ikäisille suunnattua tapahtumaa suunnitellaan,

ja millaista tapahtumaa ollaan järjestämässä. Havainnoin myös, kuinka vuorovaikutus toimii suunniteltaessa eri-ikäisille suunnattua tapahtumaa. En käyttänyt itse puheen-vuoroa, toimin vain havainnoijana.

Kävin tekemässä kyselyn kahdeksaluokkalaisille tarkoitetussa tapahtumassa nimeltään Rubupoli. Kyselyn keskeinen aihe oli, minkä ikäisten kanssa kahdeksaluokkalaiset viettävät vapaa-aikaansa ja mitä tekevät heidän kanssaan. Olin kirjoittanut kysymykset valmiiksi. Kysymykset olivat paperilla ja kahdeksaluokkalaiset saivat ruksia oikeita vaihtoehtoja ja kirjoittaa oikean vaihtoehdon kohdalle, mitä tekevät vapaa-aikanaan ja minkä ikäisten kanssa. Tässä menetelmänäni oli kyselytutkimus. Kyselytutkimusta käytin myös selvittäessäni, miten iäton vuorovaikutus toimii kohde-ryhmän näkökulmasta. Lähetin sähköpostitse kyselyn monen polven toiminnassa mukana oleville. Lähetin nuorisotalon työntekijöille kyselyn myös sähköpostitse. Tässä kyselyssä selvitin, millaisena työntekijät ovat kokeneet monen polven toiminnan.

Kävin haastattelemassa Helsingin kaupungin lähiöprojektin projektisuunnittelijaa. Menetelmänäni oli puolistrukturoitu haastattelu. Selvitin, millaisena Monen polven kasvutila -hanke koetaan Helsingin kaupungin lähiöprojektissa.

Opinnäytetyöni tuotokseksi teen ehdotuksen ohjausmenetelmäkansioksi. Menetelmät olen kerännyt Humanistisessa ammattikorkeakoulun kursseilta. Pohdin, miten ne so-pivat eri-ikäisille ja missä tilanteissa. Tarkoitus on, että menetelmistä voi myöhemmin tehdä kansion ja että niiden käyttöä voi kokeilla käytännön tilanteissa.

3.2 Aineistoanalyysi

Olen kerännyt iättömään vuorovaikutukseen liittyvää aineistoa seuraavista toimin-taympäristöistä: ohjaamastani Monen polven suunnitteluryhmästä, Roihuvuoren kylä-tilalla pidettävästä Soppakuppila-tapahtumasta, Roihuvuoren asukasillasta (asukasil-ta oli osa monen polven suunnitteluryhmän toimintaa). Kävin havainnoimassa eri-ikäisille suunnatun tapahtuman Moporokin suunnittelukokousta. Aineistoni koostuu tämän lisäksi Rubupoli-tapahtumassa tekemästäni kyselyaineistosta, nuorisotalon työntekijöille tekemästäni kyselystä, lähiöprojektin työntekijän haastattelusta ja kyse-

lystä monen polven suunnitteluryhmäläisille. Aineistossani on myös havaintoja eri-ikäisille suunnatusta Moporokki-tapahtumasta.

Monen polven suunnitteluryhmässä oli eri-ikäisiä ihmisiä. Arviolta nuorin oli noin 40-vuotias ja vanhin 76-vuotias. Ryhmään osallistui kerrasta riippuen 3 - 5 henkilöä. Suunnitteluryhmän tarkoituksena oli turvata eri sukupolvien välisen toiminnan jatkuvuus ja innostaa ryhmäläisiä osallistumaan Roihuvuoren vapaa-ajan toiminnan suunnitteluun. Tavoitteena oli myös eri-ikäisten välisen vuorovaikutuksen tukeminen. Tarkoitus oli suunnitella vapaa-ajan toimintaa Roihuvuoreen Monen polven kasvutila -hankkeen jälkeen. Suunnittelimme toimintaa Menetelmät-luvussa kuvaamieni menetelmien avulla. Ohjatessani ryhmää havainnoin ryhmäläisten keskinäistä vuorovaikutusta.

Keskeisiä keskustelun aiheita ryhmässä olivat toiminnan yleinen ideointi, asukaspuisto Tuhkimonpuiston toiminnan kehittäminen ja ylläpitäminen, syntyneistä ideoista toteutuskelpoisimpien ideoiden pohdinta, ryhmän jatkon suunnittelu sekä ryhmän arviointi. Ensimmäisellä kerralla aiheena oli yleinen ideointi Roihuvuoren vapaa-ajan toiminnasta. Tällöin paikalla oli kolme henkilöä, kaksi noin 50-vuotiasta henkilöä ja yksi 76-vuotias henkilö. Vuorovaikutus oli ensimmäisellä ryhmäkerralla avointa, rentoa luontevaa. Avoin, rento ja luonteva vuorovaikutus syntyi siitä, että ryhmäläiset tunsivat toisensa ennestään. Kaikki puhuivat keskenään. Sekään ei haitannut keskustelua, että ryhmässä oli yksi kahta muuta vanhempi henkilö. Kaikki puhuivat toisilleen ystävällisesti ja pitivät toistensa ideoita hyvinä. Heidän välillään vallitsi läheinen vuorovaikutussuhde. Tämä näkyi lämpimänä ja hyväksyvästä ilmapiiristä. Uusia toimintaideoita syntyi, muun muassa puutyökerho, käsityökerho, leipomiskerho, eri sukupolville tarkoitettujen tapahtumien järjestäminen, vuodenaikajuhlien järjestäminen, ystäväpiiritoiminta, keväällä ja kesällä toimivan taimipiirin jatkotoiminta talvella.

Ensimmäiseen ryhmäkertaan sisältyi myös vierailu asukasillassa, jossa teemana oli "Mitä kuuluu Roihuvuori?" Asukasillassa oli monen ikäisiä henkilöitä arviolta 30 - 75-vuotiaisiin (ihmisten tarkkaa ikää on vaikea arvioida). Suunnitteluryhmän tapaan vuorovaikutus asukasillassakin oli rentoa ja luontevaa. Tämä syntyi siitä, että roihevurelaiset tunsivat toisensa ja olivat halukkaita kehittämään yhdessä toimintaa. Keskinäistä keskustelua oli vähäisesti, mutta puheenvuorokierroksia sen sijaan oli.

Kaikki puhuivat ystävällisesti ja kannustavasti. Osallistujat puhuivat myös innostuneesti Roihuvuoresta. Teemana oli ideoida Roihuvuoren toimintaa ja keskustella nykyisestä Roihuvuoresta. Asukasiltan osallistujien suhde oli lämpimän ja läheisen oloinen. Tähän vaikutti se, että kaikki tuntuivat tuntevan toisensa.

Toisella kerralla monen polven suunnitteluryhmässä oli paikalla viisi henkilöä. Ryhmän aiheena oli Roihuvuoren asukaspuisto Tuhkimonpuiston toiminnan elvyttäminen. Tuhkimonpuisto oli ränsistynyt, ja Helsingin kaupunki oli vetäytynyt puiston korjaamishankkeesta. Suunnittelimme, mitä Tuhkimonpuistolle voisi ryhmäläisten mielestä tehdä. Ideat olivat seuraavat: välineiden maalaaminen, kukkien istutus, talkoot, leikkivälineiden hankkiminen, puutarhatöiden tekeminen. Ryhmässä oli toisella kerralla noin 40 - 76-vuotiaita henkilöitä. Vuorovaikutus oli ensimmäisen kerran lailla avointa, rentoa, kannustavaa ja lämmintä. Tähän vaikutti se, että lähes kaikki tunsivat toisensa. Paikalla oli kaksi ihmistä, jotka eivät tunteneet toisiaan, mutta hekin tulivat hyvin toimeen keskenään. Keskustelu oli vilkasta ja innokasta. Kaikki puhuivat kaikkien kanssa. Kaikki puhuivat keskenään iloisesti ja innostuneesti. Kaikki olivat avoimia ja rakentavia toistensa ideoille. Vuorovaikutussuhde kaikkien ryhmäläisten välillä oli avoin, iloinen, lämmin ja läheinen.

Kolmannella kerralla monen polven suunnitteluryhmään osallistui kolme henkilöä, kaksi noin 50-vuotiasta ja yksi 76-vuotias henkilö. Kolmannella kerralla pohdimme, mitkä ensimmäisellä kerralla syntyneistä ideoista voisi toteuttaa kevään aikana. Emme keksineet, mitkä ideat voitaisiin toteuttaa helposti kevään 2014 aikana. Pohdimme myös, mitä voisi tehdä Roihuvuoren ostoskeskukselle, jonka ilmettä olisi tärkeää parantaa viihtyvyyden takia. Pidimme myös arvioinnin, sillä ryhmäkerta oli kehittämisprojektini osalta viimeinen. Pidin vielä yhden suunnittelukerran kuukautta myöhemmin, ja se kerta ei enää liittynyt kehittämishankkeeseen. Keskustelu oli edellisten kertojen tapaan rakentavaa ja luontevaa. Keskustelu ei poikennut edellisistä kerroista.

Ideoinnissa käytin menetelminä aivoriihtä. Tuhkimonpuistoa käsitelleellä kerralla käytin menetelminä koodi-ongelmanratkaisumenetelmää sekä tulevaisuuden muistelua. Ostoskeskusta pohdittaessa menetelmä oli sovellettuna ja lyhennettynä tulevaisuusverstaas. Arvioinnissa käytin menetelmänä SWOT-analyysiä.

Neljäs kerta oli kehittämisprojektin jälkeinen kevään viimeinen monen polven suunnitteluryhmä. Tällöin paikalla oli kaksi 50-vuotiasta henkilöä. Tällöin keskustelimme siitä, miten suunnitteluryhmää voisi jatkaa syksyllä. Päädyimme siihen, että varsinaista monen polven suunnitteluryhmää ei kannata jatkaa, sillä ihmisiä on vaikea saada tulemaan paikalle. Yksinkertaisempaa on, että ryhmäläiset saavat osallistua valmiina oleviin Roihuvuoren toimintoihin, jolloin heidän ei tarvitse sitoutua tulemaan ryhmään. Vuorovaikutus neljännellä kerralla ei poikennut aikaisemmista kerroista.

Monen polven kasvutila -hanketta rahoittaa Helsingin kaupungin lähiöprojekti. Kävin keskustelemassa monen polven toiminnasta lähiöprojektin näkökulmasta projektisuunnittelijan kanssa. Keskustelimme seuraavista asioista: eri sukupolvien välisen toiminnan määrittelemisestä, ideasta rahoittaa Monen polven kasvutila -hanketta, hankkeen sujumisesta lähiöprojektin näkökulmasta. Keskustelimme yleisesti monen polven toiminnasta sekä lähiöprojektin ja hankkeen tavoitteiden kohtaamisista. Keskusteluaiheina olivat myös muu monen polven toiminta, sen suhde muuhun toimintaan, yhteistyön tekeminen Roihuvuoren nuorisotalon kanssa sekä tulevaisuuden näkymät.

Eri sukupolvien välinen toiminta tarkoittaa projektisuunnittelijalle ihmisten luontevaa kohtaamista matalan kynnyksen paikoissa. Hänen mukaansa toiminta on Roihuvuoressa sujunut hyvin ja vastaa lähiöprojektin tavoitteita. Lähiöprojektin tavoitteena on tukea ennaltaehkäisevää toimintaa lähiöissä. Samankaltainen tavoite on myös Roihuvuoren nuorisotalolla. Idea Monen polven kasvutila -hankkeen rahoittamiseen syntyi sen kokeiluluontoisuudesta. Lähiöprojekti ottaa pilottihankkeita rahoitukseen, ja nämä pilottihankkeet ovat kokeiluluontoisia hankkeita. Nuorisoasiainkeskuksen jo eläkkeelle jäänyt työntekijä sekä silloinen Kaakkoisen nuorisotyöyksikön johtaja olivat esittäneet lähiöprojektille kysymyksen hankkeen tukemisesta. Lähiöprojektissa oli innostuttu heti. Projektisuunnittelija pitää eri sukupolvien välisessä toiminnassa tärkeinä tapahtumia, jollaisia Roihuvuoressakin järjestetään. Varsinaista muuta erikäisiä yhdistävää projektia lähiöprojektin rahoituksessa ei ole, mutta lähiöprojekti on järjestänyt eri-ikäisten kohtaamiseen tarkoitettuja tapahtumia esimerkiksi kirjastoissa. Eri-ikäisten kohtaaminen on vain yksi osa lähiöprojektin toimintaa. Roihuvuoren nuorisotalon kanssa yhteistyö tapahtuu Monen polven kasvutila -hankkeeseen tarkoite-

tussa ohjausryhmässä, jossa projektisuunnittelija on mukana. Tulevaisuuden suunnitelmia ei vielä ole eri-ikäisten välisen toiminnan suhteen, mutta projektisuunnittelijan mukaan uusille ideoille ollaan avoimia. Lähiöprojekti tekee vain ennaltaehkäisevää työtä. Projektin ideologian mukaan korjaavalla työllä ei ole yhtä kauaskantoisia vaikutuksia kuin ennaltaehkäisevällä työllä. (Keskustelu Helsingin kaupungin lähiöprojektin projektisuunnittelijan kanssa 28.8.2014).

Kävin 26.5.2014 havainnoimassa eri-ikäisten välistä vuorovaikutusta Roihuvuoren väliaikaisella kylätilalla järjestettävässä Soppakuppilassa joka on tarkoitettu roihevuoorelaisille kotona oleville perheille. Siellä vanhemmat keittävät keittoa lapsille. Tarjolla on myös esimerkiksi kahvia, mehua ja keksiä. Soppakuppilassa laitetaan ruokaa yhdessä, syödään yhdessä, leikitään ja keskustellaan. Vapaaehtoistyötä tekee yksi eläkeläisnainen. Hän ei ole kenenkään isoäiti, vaan tekee vapaaehtoistyötä omaksi ilokseen. Hän auttaa sopan keittämisessä ja muissa valmisteluissa sekä on lasten kanssa.

Soppakuppilassa vuorovaikutus oli rentoa, lämmintä sekä luottamuksellista. Se syntyi siitä, että perheet tunsivat toisensa. Perheet juttelivat niitä näitä, kuulumisia, tulevaisuuden suunnitelmia ja niin edelleen. Kaikki juttelivat kaikkien kanssa. Lapset ja aikuiset juttelivat keskenään, toisen perheen vanhemmat juttelivat toisten perheiden lapsille omien lapsien lisäksi. Kaikki keskustelivat vapaaehtoisen eläkeläisen kanssa. Lapset ja aikuiset leikkivät keskenään. Vuorovaikutus tapahtui syömisen, ruoanlaittamisen sekä leikin keinoin. Lasten ja aikuisten välinen suhde oli lämmin ja luottamuksellinen, samoin suhde eläkeläiseen. Vuorovaikutussuhde oli kaikkien kanssa läheinen, ystävällinen ja joustava. Vuorovaikutuksen teki hajanaiseksi se, että ihmiset menivät välillä hakemaan ruokaa, ja osa meni ulos syömään.

Kävin seuraamassa Moporokki-kokousta 14.5.2014. Kokous oli tarkoitettu eri-ikäisille suunnatun Moporokki-tapahtuman suunnitteluun. Tapahtumaa suunniteltiin rennosti mutta ammattimaisella otteella. Kokoukseen osallistui Roihuvuoren palvelukeskuksen työntekijöitä, nuorisotalon työntekijöitä sekä vapaaehtoistyöntekijöitä muilta tahoilta. Tapahtumaa suunniteltiin innostuneesti ja motivoituneesti. Eri-ikäisten kohtaamiseen suhtauduttiin luontevasti. Moporokin ohjelma suunniteltiin siten, että kaiken ikäiset saavat osallistua työpajoihin sekä musiikkiesitysten kuunteluun. Tarkoi-

tukseni oli havainnoida, millä tavalla eri-ikäisille suunnattua tapahtumaa suunnitellaan. Suunnittelu oli erittäin yksityiskohtaista. Suunniteltiin myös, kuka tekee mitäkin. Tekemisen ajankohtia suunniteltiin myös. Eri-ikäisten kohtaamiseen suhtauduttiin luontevasti ja innostuneesti. Kokoukseen osallistujat olivat eri-ikäisiä, arviolta 20 - 60-vuotiaita. Heidänkin välillään vallitsi avoin ja luonteva sekä ystävällinen vuorovaikutussuhde.

Kävin seuraamassa 30.8.2014 Roihuvuoressa kaikenikäisille suunnattua tapahtumaa nimeltä Moporokki. Tarkoituksenani oli havainnoida, miten eri-ikäisten ihmisten välinen vuorovaikutus toimii ja kuinka toimiva tällainen eri-ikäisille suunnattu tapahtuma on. Moporokissa oli musiikkiesityksiä, työpajoja, hattaran, makkaran, kahvin myyntiä, ja tarjolla oli myös ruokaa. Tapahtumapaikalla oli kahvila, Mannerheimin Lastensuojeluliiton askartelupiste, kirjojen myyntipiste, trampoliini/pomppulinnapiste. Musiikkiesityksestä vastasivat Roihuvuoren äidit ja isät -niminen paikallinen orkesteri. Musiikkia esittivät myös kuuluisimmat yhtyeet.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton askartelupisteessä oli sekä kolmekymppisiä että keski-ikäisiä ohjaajia. Ohjaajat olivat pääosin naisia, joukossa oli yksi mies. Kahvilaa pitivät kaksi noin 16-vuotiasta nuorisotalon nuorta. Trampoliini- ja pomppulinnapisteessä oli teini-ikäisiä tyttöjä valvomassa, että jokainen on trampoliinilla ja pomppulinnassa tietyn ajan vuorollaan. Kädentaitopisteessä ohjaajina oli nuoria naisia, samoin luonnonkosmetiikkapisteessä.

Tee itse luonnonkosmetiikkaa -pisteessä osallistujat saivat tehdä luonnontuotteista jalkakylpypaketteja esimerkiksi vanhemmilleen. Luonnontuotteita olivat muun muassa merisuola, minttu ja ruusunlehdet. Pisteessä oli ala-asteikäisiä tyttöjä äitiensä kanssa. Ohjaajat neuvoivat, miten jalkakylpyjä tehdään. Kädentaitopisteessä sai askarrella unisiepparin, viirinauhan tai mobilen. Ohjaajat neuvoivat, miten viirinauhoja, unisieppareita sekä mobiileja tehdään. Molemmissa toimintapisteissä oli havainnointiaikana vähän osallistujia, mutta iltapäivällä osallistujia oli pisteen ohjaajan mukaan ollut enemmän. Mannerheimin Lastensuojeluliiton askartelupisteessä sai askarrella pisteen seinällä olevien mallien mukaisia kuvioita paperille. Näissä toimintapisteissä oli ala-asteikäisiä tyttöjä, jokunen päiväkotikäinen lapsi sekä lasten äitejä. Trampoliini- ja pomppulinnapisteessä ohjaajat olivat teini-ikäisiä, ja osallistujat olivat päiväko-

ti- ja ala-asteikäisiä. Kahvilassa istui kolmekymppisiä naisia, kaksivuotiaita lapsia sekä ala-asteikäisiä ja päiväkotikäisiä lapsia. Mukana oli muutama eläkeläinen. Roihuvuoren äidit ja isät -orkesteria oli kuuntelemassa eläkeikäisiä, keski-ikäisiä sekä lapsiperheitä. Samoin hattara- ja makkaranmyyntipisteessä oli perheitä, ala-aste- ja päiväkotikäisiä lapsia.

Moporokissa ikäryhmät olivat: vauvat, päiväkotikäiset lapset, ala-asteikäiset lapset, noin 30-vuotiaat henkilöt, keski-ikäiset sekä eläkeläiset. Kaikkein erottuvimmat ikäryhmät olivat lapsiperheet ja eläkeläiset. Paikalla oli joitakin vapaaehtoisia, jotka auttoivat Roihuvuoren palvelukeskuksen asukkaita, ja he olivat keski-ikäisiä. Teini-ikäiset olivat lähinnä ohjaajina tai kahvilan myyjinä, eivät osallistujina. Moporokissa ei kello 11 - 13 välisenä havainnointiaikana esiintynyt varsinaista keskustelua. Osallistujat keskittyivät askarteluun ja muuhun toimintaan. Tunnelma oli rento. Perheet olivat yhdessä. Tekeminen oli lähinnä rentoa yhdessäoloa.

Tein monen polven toimintaan osallistuneille sähköpostitse kyselyn toiminnasta. Kysely oli puolistrukturoitu. Siinä oli avoimia kysymyksiä sekä strukturoituja kysymyksiä. Kyselyn tarkoitus oli selvittää, millaista monen polven toiminta on kohderyhmän mielestä ja kuinka sitä voisi kehittää. Lähetin kyselyn kahdeksalle henkilölle. Annoin kyselyyn vastausaikaa kaksi viikkoa. Lähetin viikon jälkeen muistutuksen. Toisen muistutuksen lähetin muutamaa päivää ennen vastausajan päättymistä.

Kävin 28.5.2014 nuorille suunnatussa tapahtumassa nimeltä Rubupoli tekemässä kyselyn kahdeksaluokkalaisille. Kyselyn aiheena oli, minkä ikäisten ihmisten kanssa he viettävät vapaa-aikaansa ja mitä tekevät näiden kanssaan. Kysely oli strukturoitu paperikysely, jonka nuoret saivat täyttää.

Laitoin nuorisotalon työntekijöille sähköpostikyselyn monen polven toiminnasta. Kyselyn avulla selvitin samantapaisia asioita kuin keskustelussa lähiöprojektin työntekijän kanssa. Kysymykseni koskivat monen polven toiminnan määrittelyä, sen syntymistä, siitä saatuja tuloksia, varsinaista toimintaa, toiminnan tarkoitusta, toiminnan luonnetta ja eri-ikäisten välisiä suhteita. Kysymyksissä esiintyi myös tulevaisuusnäkymiä ja kehittämis ehdotuksia. Työntekijät vastasivat kyselyyni sähköpostitse. Lai-

toin kyselyn opinnäytetyöohjaajalleni, ja hän lähetti sen eteenpäin työntekijöille. Työelämäohjaajani oli antanut työntekijöille viikon ajan vastausaikaa.

3.3 Aineistosta saadut tulokset

Monen polven suunnitteluryhmässä iätön vuorovaikutus tarkoitti yhdessä ideoiden jakamista iästä riippumatta. Keskustelu oli vilkasta, iloista, innostunutta. Vuorovaikutussuhteet olivat ystävällisiä, läheisiä, joustavia. Tästä voi päätellä, että iätön vuorovaikutus oli suunnitteluryhmässä avointa. Sitä esiintyi ideointi- ja suunnittelutilanteissa. Avoimuus näkyi myös siten, että kaikki olivat toistensa ideoille avoimia. Kaikki uskalsivat esittää omia ideoitaan avoimesti. Avoimuus tarkoitti että kaikki puhuivat kaikkien kanssa, eikä ikä ollut este keskustelussa. Menetelmät olivat aivoriihi, koodi-ongelmanratkaisumenetelmä, tulevaisuudenmuistelu, tulevaisuusverstaas, SWOT-analyysi. Ne auttoivat osallistujia keskustelemaan ja toimivat hyvin vuorovaikutuksen välineinä. Tästä voin päätellä, että menetelmät sopivat hyvin keskustelun tueksi ja ideoinnin välineiksi. Nämä tulokset antavat hyvän käsityksen iättömän vuorovaikutuksen toimivuudesta. Iätön vuorovaikutus toimii hyvin, kun ihmiset tuntevat toisensa ja suhtautuvat toisiinsa ennakkoluulottomasti. Menetelmät antavat tukea vuorovaikutuksen toimivuudelle.

Roihuvuoren asukasillassa iätön vuorovaikutus tarkoitti suunnitteluryhmän tapaan yhdessä ideoimista. Vuorovaikutus oli sielläkin rentoa ja ystävällistä. Vuorovaikutussuhteet olivat läheiset, ystävälliset sekä joustavat. Kaikki olivat avoimia toistensa ideoille. Iätöntä vuorovaikutusta esiintyi ideointitilanteissa. Asukasillan tunnelma oli rento, lämmin ja avoin. Kaikki puhuivat kaikille samoin kuin suunnitteluryhmässäkin. Avointa vuorovaikutusta esiintyi myös ideoille avoimuuden muodossa. Kaikkia ideoita pidettiin mahdollisina toteuttaa samoin kuin suunnitteluryhmän ideoinnissakin. Avoin iätön vuorovaikutus koski arviolta 30 - 76-vuotiaita. Nuoria oli vähemmän mukana kuin muiden ikäryhmien edustajia niissä monen polven tapahtumissa, joissa kävin. Tämän takia oli vaikea arvioida nuorten ja muiden ikäryhmien välistä vuorovaikutusta.

Moporokki-kokouksessa suunniteltiin selvästi mielellään Moporokki-tapahtumaa. Lähtökohtana oli, että tapahtumaan tulee eri-ikäisiä osallistujia. Vuorovaikutus oli lähinnä kokouksen suunnittelua. Ideoille oltiin avoimia. Vuorovaikutus oli joustavaa sekä ystävällistä. Vaikka vuorovaikutus oli kokousmuotoista ja keskustelu ei ollut yhtä vapaata kuin muussa keskustelussa, vuorovaikutus sujui silti luontevasti. Roihuvuoren palvelukeskuksella sekä muilla yhteistyökumppaneilla on halu kehittää iätöntä vuorovaikutusta ja mahdollistaa sen olemassaoloa. Suunnittelusta päätettiin, että iättömään vuorovaikutukseen suhtaudutaan luontevana osana tapahtuman suunnittelua. Varsinaisen vuorovaikutuksen osalta tuloksia on vähän, sillä vuorovaikutus ei ollut vapaata keskustelua, vaan kokousmuotoista. Tämän takia Moporokki-kokouksen aineiston tuloksia on vaikea määritellä tutkimuskysymysteni pohjalta.

Iätön vuorovaikutus tarkoitti Moporokki-tapahtumassa tutkimuskysymysteni mukaisesti rentoa yhdessäoloa. Vuorovaikutus ilmeni tekemisen ja tapahtuman seuraamisen kautta. Menetelmät olivat kädentaitopisteessä työskentely, luonnonkosmetiikkapisteessä työskentely, askartelupisteessä askartelu, pomppulinnassa leikkiminen sekä yleisesti musiikin kuuntelu ja tapahtuman yleinen seuraaminen. Vuorovaikutuksen luonteesta ja avoimuudesta on vaikea sanoa. Toimintapisteissä, musiikin kuuntelussa sekä yleisessä seuraamisessa sitä esiintyi havainnointiaikaniani vähäisesti. Luulen, että vuorovaikutus oli rentoa ja sen avoimuus ilmeni rennon yhdessäolon muodossa. Vuorovaikutusta ilmeni ohjaussuhteissa. Ohjaajat neuvoivat toimintapisteissä, mitä oli tarkoitus askarrella. Keski-ikäiset vapaaehtoiset auttoivat palvelutalon asukkaita. Vuorovaikutus ilmeni auttamisen muodossa. Vuorovaikutusta oli vaikea havainnoida, sillä tapahtuma-alue oli iso ja ihmiset olivat hajaantuneet ympäri aluetta.

Soppakuppila-tapahtumassa iätön vuorovaikutus tarkoitti yhdessä syömistä, yhdessä olemista, vapaata keskustelua. Menetelminä olivat ruoanlaitto, leikkiminen, syöminen, vapaa keskustelu. Vuorovaikutus oli rentoa, lämmintä, luontevaa. Sen avoimuus ilmeni kaikkien puhumisena toisilleen. Kaikenlaisista asioista keskusteltiin luontevasti. Vuorovaikutusta esiintyi ruoanlaiton, syömisestä sekä leikkimisen yhteydessä. Eri-ikäisten kohtaamista ja eläkeläisen vapaaehtoistyötä pidettiin "korvaamattomana". Tapahtumalle toivottiin jatkoa. Parasta oli muiden kohtaaminen.

lätön vuorovaikutus tarkoittaa matalan kynnyksen kohtaamista erilaisissa tapahtumissa. Jalkautuminen päiväkoteihin, kouluihin sekä muihin arkipaikkoihin on tärkeä väline eri-ikäisten välisessä kohtaamisissa. Menetelminä toimivat erilaisten tapahtumien ohjelmat. Helsingin kaupungin lähiöprojektin projektisuunnittelija haluaa lisätä avoimuutta eri-ikäisten ihmisten välillä. Hän haluaa, että vuorovaikutus olisi luontevampaa kuin nykyään. Kun jalkautumista tapahtuisi, vuorovaikutusta esiintyisi eri-ikäisten välillä paikoissa, joissa lapset/nuoret viettävät aikaansa arkisin.

Monen polven toimintaan osallistuville suunnattuun kyselyyn vastasi viisi henkilöä. Sen tulokset ovat seuraavat: lätön vuorovaikutus tarkoittaa yhteisiin tapahtumiin osallistumista, kohtaamista ja yhdessä tekemistä. Siihen liittyy kaiken ikäisten kanssa keskustelu ja heidän kohtaamisensa. Tapahtumia on monenlaisia, Roihuvuoren kylätilan, Roihuvuori-seuran, nuorisotalon ja muiden tahojen järjestämiä. Vastaajien mukaan vuorovaikutus on avointa. Avoimuus näkyy kaiken ikäisten osallistumisena tapahtumiin. Avoimuus näkyy myös luontevana vuorovaikutuksena. Vuorovaikutuksen tekee avoimeksi verkostomainen yhteistyö. Vastaajat haluaisivat, että viestintää kehitettäisiin ja monen polven toimintaa vakiinnutettaisiin. Vastaajien mukaan eri-ikäisten välinen yhdessä tekeminen on rikastava ja opettavainen kokemus. Vastaajat halusivat, että toiminnasta kiinnostuneet voisivat kokoontua usein ja suunnitella toimintaa enemmän. Vastaajien mukaan iätöntä vuorovaikutusta esiintyy Roihu-vuoren tapahtumissa muutenkin Roihuvuoren alueella. Toimintaa pidetään onnistuneena ja hyvänä. Tapahtumat ovat hyviä välineitä ja menetelmiä iättömälle vuorovaikutukselle.

Nuorisotalon työntekijöiden kyselyyn vastauksia tuli yhteensä viisi. Nuorisotalon työntekijöiden mukaan iätön vuorovaikutus tarkoittaa avointa yhdessä tekemistä sekä uuden toimintakulttuurin luomista. Toimintamuotoina tapahtumat ovat hyviä kohtauspaikkoja, esimerkiksi puutarhatoiminta, kädentaitotoiminta, yhteiset joulujuhlat. Työntekijöiden mielestä iätön vuorovaikutus on onnistunutta sekä ennakkoluulotonta. Sen avoimuus näkyy ennakkoluulottomuutena ja haluna tehdä asioita yhdessä. Avoimuuteen vaikuttaa myös eri-ikäisten sujuva keskinäinen vuorovaikutus. Toiminta voisi olla työntekijöiden mielestä "elävämpää", ja nuoria voisi olla enemmän mukana tapahtumissa. Iätöntä vuorovaikutusta esiintyy nuorisotalon järjestämissä tapahtumissa ja kesätyötoiminnassa. Viljelytoiminta on ollut yksi keskeisimmistä tilanteista iättömälle vuorovaikutukselle. Työntekijät pitävät iätöntä vuorovaikutusta onnistuneena.

na ja haluavat sen säilyvän jatkossakin. Ohjelmalliset tapahtumat kuten yhteiset juhlat, kädentaito- ja kesäaputoiminta sekä yhdessä viljeleminen ovat luontevia menetelmiä iättömän vuorovaikutuksen syntymiselle. Työntekijät haluavat lisää vapaaehtoisia aikuisia sekä koko perheen teemailtoja esimerkiksi lauantaisin.

Kahdeksasluokkalaisten Rubupoli-tapahtumassa kyselyyn vastanneiden kohdalla iätöntä vuorovaikutusta on vaikea määritellä. Tämä johtuu nuorten vähäisestä kontaktista heitä vanhempiin tai nuorempiin ihmisiin. Nuoret viettävät eniten aikaa oman ikäryhmänsä kanssa. Vastauksista nousi esiin, että nuoret juttelevat itseään vanhempien ihmisten kanssa enemmän kuin kyläilevät. Juttelu oli nuorten keskuudessa suosituin tekemisen muoto itseään vanhempien kanssa. Iättömän vuorovaikutuksen avoimuudesta on vaikea päätellä mitään, sillä avoimuus ei käynyt vastauksissa ilmi. Myös sen luonteesta on vaikea tehdä johtopäätöksiä, sillä nuoret viettävät aikaa oman ikäryhmänsä kanssa. Juttelua esiintyy joissakin tilanteissa. Vastauksissa esiintyi myös kyläilyä, mutta vähemmän kuin muuten vain juttelua.

3.4 Tulosten analysointi

Monen polven toimintaan osallistuvien vastauksista voi päätellä, että iätön vuorovaikutus sujuu luontevasti, kun henkilöt tuntevat toisensa. Tuttujen ihmisten on usein helpompaa kommunikoida keskenään kuin vieraiden. Tällöin vuorovaikutus on avointa, rentoa, lämmintä ja keskustelu vilkasta. Vieraiden ihmisten osalta tutustumiseen menee aikaa, ja vuorovaikutus on varautunutta. Ideoinnissa käytetyt menetelmät ja keskustelu olivat toimiva yhdistelmä. Ideointi ei välttämättä lähde liikkeelle vain keskustelun avulla. Menetelmät avaavat mahdollista ideointilukkoa, ja niitä käyttämällä ideat lähtevät syntymään helposti. Tällöin ei tarvitse miettiä, ovatko ideat realistisia, sillä korkealentoiset ideat synnyttävät lopulta realistiset ideat. Päättelen, että keskustelu oli toimivampi menetelmä kuin toiminta. Ryhmäläiset olivat innokkaita keskustelemaan, eivätkä olleet halukkaita sitoutumaan toiminnan toteuttamiseen. Tämä johtui ennakoimattomista aikatauluista. Luulen, että vieraampien ihmisten kohdalla ikä voisi olla este keskustelussa. Tuttujen ihmisten kohdalla ihminen on enemmän keskiössä kuin ikä. Ryhmäläisten innostuneet luonteenpiirteet sekä halukkuus osallistua toimin-

nan suunnitteluun olivat keskeisiä vaikuttavia tekijöitä vuorovaikutuksen vilkkauteen ja runsaiden ideamäärien syntymiseen.

Ihmisiä oli vaikea saada tulemaan paikalle, sillä ryhmästä tiedotettiin vain yhdessä paikassa eli Facebookissa. Facebookin kautta tiedotus ei tavoita läheskään kaikkia kiinnostuneita. Lähetin sähköpostikutsuja tuntemilleni ihmisille, jotka olivat potentiaalisia ryhmään tulijoita. Tätä kautta sain kerättyä ryhmän. Tiedottaja oli kiireinen, eikä hän ehtinyt tiedottaa ryhmästäni suunnitellun aikataulun mukaan. Osallistujien vähyyteen vaikuttivat myös ennakoimattomat aikataulut. Ihmisille saattoi tulla yllättäviä työtai perhesyistä johtuvia esteitä. He olivat alun perin ajatelleet tulla paikalle. Tämän takia jalkautuminen jäi asukasiltaa lukuun ottamatta pois. Tämän takia emme päässeet toteuttamaan suunnittelemiamme ideoita. On vaikea sanoa, miksi nuoret eivät olleet kiinnostuneita tulemaan mukaan suunnitteluryhmään. Johtuiko se siitä, että he haluavat olla vain omissa porukoissaan? Onko suunnittelu vapaa-ajalla liian sitovaa koulun ohella, ja osallistuminen ryhmään tuntui sen takia raskaalta? Ovatko nuoret epävarmoja osaamisestaan vaikuttaa asioihin?

Roihuvuoren kylätilalla Soppakuppilassa käydessäni havaitsin, että iätön vuorovaikutus oli kaikkein avoiminta muihin käymiini tapahtumiin verrattuna. Tämän päättelin siitä, että perheet juttelivat keskenään avoimesti ja pitivät tapahtumaa tärkeänä. Luulen, että avoimuuteen vaikuttaa yhteinen tekijä, eli lasten hoitaminen kotona. Eläkeläisen kanssa keskustelu oli myös luontevaa ja avointa. Tämä näkyi luontevasta suhtautumisesta häneen ja hänen antamansa avun tuomasta ilosta. Päättelen, että vuorovaikutuksen avoimuuteen vaikutti yhdessä tekemisen ilo. Ruoan laittaminen toi iloa perheille, ja he tunsivat voivansa keskustella luontevasti ruoanlaiton lomassa. Iättömän vuorovaikutuksen avoimuuden päättelen myös siitä, että toimintaa halutaan jatkaa. Tästä voi päätellä, että yhdessä tekemisen ja vuorovaikutuksen yhdistelmä toimii kaikkein parhaiten eri-ikäisten ihmisten välisessä kanssakäymisessä. Kun eläkeläinen vapaaehtoinen auttaa lapsiperheitä, hän saa lapsiperheiltä arvokkaita kokemuksia. Tämä vaikuttaa siihen, että eläkeikäinen vapaaehtoinen ei tunne itseään tarpeettomaksi työssään. Lapsiperheet taas saavat eläkeläiseltä arvokkaita kokemuksia. Tässä toteutuu tiedon jakaminen ja vaihto.

Moporokki-kokouksen tuloksia on vaikeinta analysoida, sillä kyseessä oli eri-ikäisten ihmisten kanssakäymistä edistävän tapahtuman suunnittelu. Päättelen sen sekä suunnitteluhalukkuuden ja suunnitteluinnostuksen luontevuudesta että eri-ikäisten kohtaamisen huomioimisen luontevuudesta. Vuorovaikutus kokoukseen osallistujien kesken sujui avoimesti. Tämän voin päätellä heidän tuttavallisesta käytäytymisestään. Luulen, että yhteinen kiinnostus eri-ikäisten toiminnan lisäämiseen vaikutti innostuneisuuteen tapahtumaa kohtaan.

Moporokki-tapahtumassa korostui rento yhdessäolo vuorovaikutusta ja varsinaista tekemistä tärkeämpänä asiana. Analysoimme Moporokkia yhdessä työelämäohjaajan kanssa. Päättelimme, että rento yhdessäolo johtui "tilan haltuun ottamisesta", kuten työelämäohjaajani päätteli. Tämä tarkoittaa, että ihmiset halusivat kierrellä ja tutustua Moporokki-tapahtumapaikkaan. Luulen, että nuoria osallistui tapahtumaan vähäisesti havainnointiaikana, koska ohjelma oli lapsiperheitä ja eläkeläisiä houkuttelevaa. Suurin osa paikallaolijoista oli lapsiperheitä, sillä toimintapisteet oli selvästi suunnattu lapsiperheille, samoin hevosajelu. Moporokki viittaa nimenä teinitapahtumaan. Sen perusteella luulisi, että siellä olisi ollut enemmän nuoria. Työelämäohjaajani arveli, että nuoria olisi ollut iltaa kohti paikalla enemmän. Tähän vaikutti varmasti musiikkityylin muutos rokin suuntaan. Päättelen, että toimintapisteissä ei käynyt havainnointiaikanani kovin paljon ihmisiä edellä mainitusta tilan haltuunottosyystä. Ihmisten aikataulut ovat myöhentyneet, ja he lähtevät liikkeelle myöhemmin. Näkyvää vuorovaikutusta ei esiintynyt kovin paljoa toimintapisteissä, jotka perustuivat toiminnallisuuteen. Usein käy niin, että tekemiseen uppoudutaan siten, että keskustelu jää taka-alalle. Uskon, että keski-ikäisiä henkilöitä oli tapahtumassa melko paljon, sillä he halusivat tutustua paikalliseen Moporokki-tapahtumaan. Musiikin kuuntelu oli suositua. Tämä on yleistä tapahtumissa, musiikki houkuttelee monesti ihmisiä tulemaan paikalle.

Päättelen, että eri-ikäisten välistä vuorovaikutusta halutaan kehittää Helsingin kaupungin lähiöprojektissa, sillä projektityöntekijän vastauksissa näkyi lokeroitumisen vastustusta ja eri-ikäisten välisen vuorovaikutuksen lisääntymisen toiveita. Hänen idearikkaudestaan voi päätellä, että iätöntä vuorovaikutusta pitäisi lisätä jatkossa. Jalkautumista työntekijä pitää tärkeänä, sillä muuten eri-ikäisiä ihmisiä ei kohdata. Hänen mukaansa lokeroituminen vältetään, jos jalkautumista lisätään. Tapahtumat

hän kokee mielekkäimpänä kohtaamismuotona, sillä niissä tapahtuu jalkautumista, ja tapahtumien avulla vuorovaikutuskin voisi lisääntyä.

Monen polven toimintaan osallistuville tarkoitetun kyselyn vastauksista voi päätellä, että tapahtumiin osallistuu eri-ikäisiä henkilöitä. Nuorten osallistuminen tapahtumiin on yllättävää, sillä itselläni on kokemus, että nuoret jäävät pois monen polven tapahtumista. Uskon, että nuorten osallistumiseen vaikuttaa eniten nuorisotalon yhteydessä järjestetty toiminta. Suosituinta tapahtumaa vastauksista on vaikea päätellä, sillä yksi henkilö oli osallistunut kaikkeen muuhun paitsi monen polven suunnitteluryhmään, toinen henkilö Roihuvuori-seuran toimintaan, ja kolmas henkilö monen polven suunnitteluryhmään sekä lastensuojelujärjestön toimintaan. Neljäs henkilö oli mukana suunnitteluryhmässä sekä muussa toiminnassa. Viides henkilö kävi talolla yleisesti seuraamassa tapahtumia ja osallistui suunnitteluryhmään. Moporokki ja yleinen monen polven toiminta olivat vastauksissa suosittuja. Tästä voi päätellä, että monen polven toiminta on pidettyä Roihuvuoren alueella ja sen halutaan jatkuvan. Yhdestä vastauslomakkeesta ei käynyt ilmi, minkä ikäisiä tapahtumiin on osallistunut. Vahvuutena pidettiin toiminnan sujuvuutta. Tästä voi päätellä, että monen polven toiminta on hyvällä alulla, ja sitä kannattaa jatkaa Roihuvuoressa ja muuallakin. Tämä kertoo myös siitä, että toiminta on ollut kohderyhmää miellyttävää. Yhdessä vastauksessa heikkoutena tuli esiin puutteellinen viestintä. Tästä voin päätellä, että monen polven toiminnasta ei ole tarjolla riittävästi tietoa kaikille halukkaille. Toiminnan vakiinnuttamista toivottiin myös. Tämä kertoo siitä, että osallistujat haluaisivat, että hyvän toiminnan jatkuminen olisi varmaa. Monen tahon yhteistyötä pidettiin tärkeänä. Tästä voin päätellä, että verkostomainen yhteistyö on toiminnan jatkumisen kannalta välttämätön edellytys. Palvelukeskuksen ja nuorisotalon yhteistyötä ja nuorisotalon mukanaoloa pidettiin tärkeänä. Tämä kertoo siitä, että halutaan, että monet toimijat tekevät yhteistyötä. Tätä toivottiin jatkossa enemmän.

Lähetin kyselyn kahdeksalle henkilölle, ja vastauksia tuli viisi. Koin, että kaksi muistutusviestiä antoivat motiivia vastata. Laitoin ensin viikkoa ennen vastausajan päättymistä, sitten muutamaa päivää ennen.

Rubupoli-tapahtuman tuloksista voin päätellä, että kahdeksasluokkalaiset viettävät aikaa eniten 13 - 17-vuotiaiden, eli omaan ikäryhmäänsä kuuluvien kanssa. Tämän

voi päätellä siitä, että yhteistä tekemistä koskevat vastaukset olivat yleisimpiä tämän ikäryhmän kohdalla. Tästä voin päätellä, että nuoret haluavat olla omissa porukoissaan. "Hengailu" oli suosituin tekeminen. Tästä voi päätellä, että nuorille on tärkeää saada olla yhdessä tekemättä välttämättä tehdä mitään erityistä, vaikka nuoret myös tekevät asioita, kuten käyvät kuntosalilla, pelaavat pallopelejä ja niin edelleen. "Hengailu" korostui vastauksissa tämän ikäryhmän kohdalla. Vähiten oltiin tekemisissä yli 86-vuotiaiden kanssa. Luulen, että tämä johtuu siitä, että isovanhemmat eivät ole yli 86-vuotiaita. Luulen, että nuoret eivät tunne yhteenkuuluvuutta tämän ikäryhmän kanssa, sillä he ovat niin eri sukupolvea. Luulen, että nuoret ovat hieman enemmän tekemisissä 18 - 30-vuotiaiden ikäryhmän kanssa, sillä tämä ikäryhmä on lähempänä heidän ikäänsä.

Havaitsin tuloksissa mielenkiintoisen seikan. Nuoret juttelevat vanhempien ihmisten kanssa, ja juttelu on suositumpaa kuin kyläily/vierailu tai muu tekeminen. Pohdin, missä tilanteissa juttelua esiintyy. Esiintyisikö juttelua kaupassa tai naapurin kanssa? Pohdin myös, olisiko nuorilla halu kohdata aikuinen ja jutella hänen kanssaan. Luulen, että pallopelit olivat suosittuja, sillä useat nuoret tykkäävät toiminnallisesta tekemisestä. Joissakin vastauksissa tuli esille harrastusohjaajan ikäryhmä. Luulen, että yksi vaikuttava tekijä 31 - 50-vuotiaiden kanssa tekemisissä olemiseen nuorten osalta on harrastusohjaajan ikä.

Nuorisotalon työntekijät määrittelevät monen polven toiminnan yhdessä tekemiseksi ja vuorovaikutus yhdessä tekemisen kautta tapahtuvaksi. Uudemmat työntekijät eivät tiedä monen polven toiminnan syntyperää. Tämä on mielenkiintoista, sillä toimintakertomuksessa kerrotaan monen polven toiminnan syntymisestä. Olen itsekkin päätenyt samaan havaintoon, että vuorovaikutus tapahtuu yhdessä tekemisen kautta. Olen havainnut saman kuin yksi työntekijä, että vuorovaikutus eri-ikäisten välillä on syntynyt asteittain. Havaintojeni mukaan sitä ei vielä ollut paljon nuorisotalolla, mutta sitä oli selvästi tulossa sinne enemmän ja enemmän. Tästä voin päätellä, että eri-ikäisten kohtaaminen on hyvällä alulla, mutta sitä olisi hyvä olla jatkossa enemmän. Työntekijöiden vastauksissa korostui yhdessä tekemisen merkitys ja vuorovaikutuksen väline toiminta. Lähtömän vuorovaikutuksen ohjausmenetelmien näkökulmasta voin päätellä, että vuorovaikutusta on ollut tässä vaiheessa hyvä ohjata toiminnan kautta. Menetelmiksi nousivat työpajat, puutarhakaveritoiminta, muu leiritoiminta ja kahvilatoimin-

ta. Mielestäni nämä menetelmät tukevat vuorovaikutuksen syntymistä ja uskon, että niiden kautta se on jo nyt hyvässä alussa. Yhden työntekijän vastauksista nousi esille tekeminen, jota kaikenikäiset voivat tehdä, kuten viljely. Tämä oli mielestäni hyvä oivallus siitä, millaista voi olla iätön tekeminen. Olen kiinnittänyt huomiota samaan kuin työntekijät vapaaehtoistyön puutteesta. Vapaaehtoisia on työskennellyt kevään aikana talolla vain yksi aikuinen. Muuten tavoitteet ovat minunkin havaintojeni mukaan näyttäneet toteutuvan. Yksi työntekijä kiinnitti huomiota siihen, että nuoria voisi olla enemmän mukana tapahtumissa. Tämän saman huomasi tehdessäni kehittämishanketta nuorisotalolla. On mielenkiintoista, että monen polven toimintaan osallistuneiden vastausten perusteella nuoretkin ovat osallistuneet tapahtumiin. Uskon, että ne tapahtumat, joihin nuoret ovat osallistuneet, ovat olleet nuorisotalon järjestämiä ja myös nuorille suunnattuja. Yhden työntekijän vastaus herätti mielenkiintoa. Hänen mukaansa nuoret ovat ennakkoluulottomampia kuin aikuiset. En ole havainnut tällaista, sillä nuorisotalolla työskennellessäni havaitsin päinvastoin, että nuoret eivät olleet kovin kiinnostuneita osallistumaan monen polven toimintaan. Tähän voi vaikuttaa toiminnan konteksti. Nuoret ovat voineet olla ennakkoluulottomia esimerkiksi tehdessään kesätöitä yhdessä ikäihmisten kanssa.

4 TYÖN ARVIOINTI

Tässä luvussa kuvaan ensimmäisessä alaluvussa työn ja tietoperustan vahvuuksia ja heikkouksia. Toisessa alaluvussa kuvaan tulosten vahvuuksia ja heikkouksia.

4.1 Työn ja tietoperustan vahvuudet ja heikkoudet

Työni vahvuudet ovat seuraavat: Aiheesta ollaan kiinnostuneita Roihuvuoren nuorisotalolla, ja sitä kehitetään edelleen. Lähiöprojektissa kehitetään eri-ikäisten välistä vuorovaikutusta jatkossakin. Aihe sopii hyvin opinnäytetyöksi, sillä siinä on paljon kehitettävää. Iätöntä vuorovaikutusta voi kehittää siten, että sen avulla voi luoda uusia toimintatapoja. Kun tein kehittämishankkeen, minun on sen pohjalta helppo selvittää, mitä iätön vuorovaikutus tarkoittaa, millaista se on, kuinka avointa se on ja missä

tilanteessa sitä esiintyy. Nämä tutkimuskysymykset luovat kokonaiskuvan iättömän vuorovaikutuksen luonteesta Roihuvuoren alueella. Roihuvuoren nuorisotalolla otetaan vastaan uusia kehittämisideoita sekä tuloksia. Tämän takia työtä on helppo tehdä.

Tietoperusta on laaja. Tietoperustassa käsitellään laajasti keskeiset käsitteet, ikä, sukupolvi, lapsuus, nuoruus, keski-ikä, vanhuus, vuorovaikutus. Tietoperustaa on monesta näkökulmasta, kuten elämänkulku-näkökulma, sosiologinen näkökulma, psykologinen näkökulma, vuorovaikutusnäkökulma, sosiaalisen vahvistamisen näkökulma, innostamisen näkökulma ja kasvatusnäkökulma. Tietoperustassa on selkeät määritelmät kuvaamilleni käsitteille. Vahvuus on, että määritelmät poikkeavat hieman toisistaan. Tällöin voin vertailla määritelmiä.

lätön vuorovaikutus on terminä uusi, eikä se ole vielä vakiintunut viralliseen käyttöön. Eri-ikäisten välistä kohtaamista on Suomessa vähäisesti. Aihe on haastava. Toimintaa esiintyy vähäisesti muualla Roihuvuoren alueen ulkopuolella. Vaikka aihetta pidetään mielenkiintoisena, se on sen verran uusi, että siihen liittyy paljon ennakkoluuloja. Aiheesta on vähäisesti tutkimuksia. Roihuvuoren nuorisotalollakin monen polven toiminta on vielä kehitteillä. Nuorisotalo on vielä ensisijaisesti nuorisotalo, joten monen polven taloksi muuttuminen vie oman aikansa. Tietoperustassa puhutaan eri sukupolvien välisestä kohtaamisesta. Teosten mukaan se tekee vasta tuloaan. Tämän takia iättömään vuorovaikutukseen liittyvät asiat on sijoitettu artikkeleiden yhteyteen, eikä sukupolvien välisestä kohtaamisesta ole erillistä artikkelia tai teosta.

4.2 Tulosten vahvuudet ja heikkoudet

Aineistoa on runsaasti. Keräämästäni aineistosta pystyn kehittämään johtopäätöksiä ja tulkitsemaan tuloksia. Olen kerännyt aineiston useasta eri näkökulmasta: kohderyhmän, rahoittajatahon, tapahtumien seuraamisen, pilottiryhmän, työntekijöiden ja tapahtuman suunnittelun seuraamisen näkökulmasta. Tiedonkeruumenetelmiä on useita: havainnointi, yhdessä tekeminen, haastattelu, paperikysely, sähköpostikysely. Tulokset ovat selkeästi pääteltävissä.

Varsinaista keskustelua ei havainnointitilanteissa syntynyt, sillä yhdessä tekeminen painottui enemmän. Heikkoutena oli nuorten puuttuminen tapahtumista. Olisi ollut mielenkiintoista havainnoida, millaista vuorovaikutus on nuorten ja ikäihmisten välillä. Monen polven suunnitteluryhmä olisi voinut jatkua vielä syksyllä 2014. Tällöin olisimme voineet toteuttaa kehittelemiämme ideoita. Toiminnallista aineistoa olisi tällöin tullut enemmän. Ryhmän jatkumisen esteenä olivat osallistujien ennakoimattomat aikataulut. Ihmisillä ei ollut aikaa sitoutua pidempikestoiseen ideoiden toteutumiseen.

5 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

Ensimmäisessä ja toisessa alaluvussa pohdin yleisesti työn ja tietoperustan suhdetta iättömään vuorovaikutukseen. Kolmannessa ja neljännessä alaluvussa pohdin tavoitteiden toteutumista. Neljännessä alaluvussa teen myös yhteenvetona johtopäätöksiä.

5.1 Tulosten pohdintaa

Tulokset antavat monipuolisen kuvan iätöntä vuorovaikutusta koskevista tutkimuskysymyksistä. Monipuolisuus johtuu siitä, että aineistoa on kattavasti, ja tämän takia tuloksetkin ovat kattavat. Tutkimuskysymysten perusteella tuloksista voi päätellä seuraavaa: Iätön vuorovaikutus tarkoittaa eri-ikäisten välistä yhdessä olemista ja yhdessä asioiden tekemistä. Yhdessä tekeminen ja yhdessä oleminen esiintyvät erilaisissa tapahtumissa käymisen muodossa ja erilaiseen toimintaan osallistumisen muodossa. Eri-ikäisten välinen keskustelu tapahtuu yhdessä olemisen ja tekemisen lomassa.

Iätön vuorovaikutus on havaintojeni mukaan rentoa. Rentous näkyy ilmapiirissä. Se näkyy myös keskustelun luontevuutena ja yhdessä tekemisen innokkuutena. Vuorovaikutus on ystävällistä ja joustavaa, ja tästä voin päätellä, että vuorovaikutussuhde on läheinen eri-ikäisten välillä. Vuorovaikutus on tuloksista päätellen avointa. Tämä näkyy luontevana keskusteluna sekä keskustelun rentoutena ja vapaamuotoisuutena. Ystävällisyys ja vuorovaikutuksen joustavuus näkyvät muiden kannustamisena

sekä ystävällisenä puhetapana. Luontevaa on, että kaikki juttelevat kaikkien kanssa iästä riippumatta. Ikää ei pidetä esteenä keskustelulle.

Iätöntä vuorovaikutusta on esiintynyt seuraavissa tapahtumissa: Moporokki-tapahtuma, Soppakuppila ja Roihuvuoren asukasilta. Näissä tapahtumissa paikalla oli kaiken ikäisiä henkilöitä, paitsi ei nuoria. Rubupoli-tapahtumassa, jossa paikalla oli pelkästään nuoria. Moporokki-kokouksessa oli paikalla eri-ikäisiä työntekijöitä suunnittelemassa tapahtumaa kaiken ikäisille. Yksi tapahtuma on ollut myös monen polven suunnitteluryhmä, jossa suunnittelimme vapaa-ajan toimintaa Roihuvuoreen. Eri-ikäisille suunnattuja muitakin tapahtumia on ollut nuorisotalolla. Niitä on ollut jo ennen kehittämishankettani ja opinnäytetyötäni.

Moporokissa oli havaittavissa sama kuin muissakin tapahtumissa. Iätön vuorovaikutus tarkoitti rentoa yhdessäoloa. Varsinaista keskustelua ei Moporokissa esiintynyt, mutta osallistujien välillä vallitsi rento ja avoin tunnelma. Vuorovaikutuksen avoimuudesta oli vaikea päätellä, sillä jokainen keskittyi toimintapisteissä tekemiseen tai muuhun tilan haltuunottoon ja tapahtuman seuraamiseen. Havaintoni kohdistuivat työpajoihin, myyntipisteisiin sekä muuhun tapahtumaympäristöön.

Helsingin kaupungin lähiöprojektin työntekijän kanssa keskustellun perusteella iätön vuorovaikutus tarkoittaa tapahtumiin osallistumista ja yhdessä olemista. Tästä voin päätellä, että työntekijä kannattaa avointa iätöntä vuorovaikutusta. Vuorovaikutuksen avoimuus ilmenee matalan kynnyksen kohtaamisena. Työntekijän mielestä iätöntä vuorovaikutusta on vielä vähäisesti, ja sitä voisi olla enemmän. Hänen mielestään tapahtumat ovat luontevimpia tilanteita synnyttää sitä. Lähiöprojektin työntekijän mielestä iätöntä vuorovaikutusta voisi kehittää luontevammaksi. Hänen mielestään se ei vielä ole täysin luontevaa.

Tekemäni sähköpostikyselyn perusteella iätön vuorovaikutus tarkoittaa yhdessä olemista ja tekemistä samoin kuin tapahtumissakin. Sähköpostikyselyyn vastanneiden mukaan iätön vuorovaikutus on ominaisuudeltaan luontevaa ja vakiintunutta. Heidän vastauksistaan voi päätellä, että se on avointa. Sitä esiintyy erilaisissa Roihuvuoren alueella järjestettävissä tapahtumissa. Rubupoli-tapahtumassa keräämäni aineiston perusteella on vaikea päätellä, millaista iätön vuorovaikutus on ja mitä se tarkoittaa.

Tämä johtuu siitä, että kysymykset painottuivat harrastuksiin/tekemiseen, ja siitä, että nuoret viettävät eniten aikaa oman ikäryhmänsä kanssa. Kuitenkin iätöntä vuorovaikutusta on olemassa nuorten keskuudessa, sillä juttelu vanhempien ihmisten kanssa oli vastausten perusteella suositumpaa kuin muu tekeminen. Juttelun avoimuutta ja tilanteita muuten on vaikea analysoida, sillä nämä eivät käyneet vastauksista ilmi.

5.2 Pohdintaa tietoperustan suhteesta iättömään vuorovaikutukseen

Iätöntä vuorovaikutusta esiintyi eniten Merja Korhosen artikkelissa, joka käsittelee sukupolvien kohtaamista lapsen ja vanhemman, lapsen ja muiden kasvattajien sekä vanhempien ja kasvattajien välisten suhteiden kautta. Iätöntä vuorovaikutusta käsitellään myös Johanna Kuivakankaan toimittamassa teoksessa Yhteisöpedagogiikan uudet avaukset, jossa sitä käsitellään lapsen/nuoren ja aikuisen välisen suhteen näkökulmasta. Lapsen/nuoren ja aikuisen välistä suhdetta käsitellään myös teoksessa Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksena ja käytäntönä. Tässä suhdetta käsitellään ammattimaisena ilmiönä, esimerkiksi tukihenkilötoimintana tai tsempparitoimintana. Myös Yhteisöpedagogiikan uudet avaukset -teos käsittelee suhdetta ammattilaisen, lähinnä nuorisotyöntekijän tai koulun näkökulmasta.

Vaikka vuorovaikutusta käsitellään teoksissa Dialoginen verkostotyö, Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksena ja käytäntönä, Vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot, niissä ei käsitellä vuorovaikutuksen ja eri ikien välisiä suhteita. Näistä teoksista saa kuitenkin kattavan kuvan siitä, mitä vuorovaikutus tarkoittaa. Vuorovaikutuksen ulottuvuudet käyvät ilmi erityisesti teoksista Dialoginen verkostotyö sekä Vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot. Niissä käsitellään vuorovaikutusta suhteellisen teoreettisesti. Niissä voitaisiin käsitellä vuorovaikutusta esimerkiksi eri-ikäisten välisen suhteen näkökulmasta.

Eri ikävaiheita käsitellään kattavasti teoksissa Elämänkaaripsykologia sekä Lapsuudesta vanhuuteen. Molemmissa kirjoissa käsitellään ikävaiheet kattavasti. Teoksessa Lapsuudesta vanhuuteen käsitellään eri-ikäisten välistä suhdetta sukupolvien näkökulmasta. Joissakin artikkeleissa iän ja ikävaiheiden pohdinnat tulevat lähelle iätöntä vuorovaikutusta. Elämänkaaripsykologia-teoksessa sitä ei käsitellä ollenkaan. Eri-

ikäisten välisiä suhteita olisi voitu käsitellä teoksissa enemmänkin, esimerkiksi sitä, missä suhteessa ikävaiheet ovat toisiinsa nähden. Tämä olisi ollut mielenkiintoinen näkökulma eri ikien yhtäläisyyksiin ja sitä kautta iättömän vuorovaikutuksen toimivuuteen.

Sukupolvia käsitellään toisaalta yhteiskunnallisesta, toisaalta sosiologisesta näkökulmasta. Yhteiskunnallista näkökulmaa käsitellään teoksessa Suomalainen yhteiskunta. Siinä sukupolvien välisiä suhteita ei niinkään käsitellä, vaan siinä käsitellään sukupolvien historiaa, ja kutakin sukupolvea tarkastellaan erikseen. Teoksessa Ohi puhuttu nuoruus sukupolvia käsitellään sosiologisesti. Tässä yhteydessä tullaan lähelle iätöntä vuorovaikutusta siten, että kaikki eivät jaa samoja sukupolvikokemuksia eivätkä tunne kuuluvansa omaan sukupolveensa. Tämä antaa mahdollisuuden siihen, että eri sukupolvet voisivat olla keskenään tekemisissä. Tämä mahdollistaisi iättömän vuorovaikutuksen. Sosiologian näkökulmasta sukupolvia tarkastellaan myös teoksessa Lapsuudesta vanhuuteen. Tässäkin puhutaan sukupolvien välisistä suhteista. Ikään liittyvistä suhteista puhutaan edellä mainituissa teoksissa kokemuksellisen iän kautta. Kokemuksellisella iällä tarkoitetaan sitä, minkä ikäiseksi ihminen kokee itsensä kronologisesta iästä riippumatta. On myönteistä, että iätöntä vuorovaikutusta sivutaan puhumalla eri-ikäisten välisten suhteiden mahdollisuuksista.

5.3 Pohdintaa tavoitteiden toteutumisesta

Tavoitteenani on ollut selvittää, mitä iätön vuorovaikutus on, millaista se on, kuinka avointa se on ja missä tilanteissa sitä esiintyy. Tutkimusvälineinä ovat olleet esimerkiksi havainnointi sekä toimintatutkimus monen polven suunnitteluryhmän kautta. Olen saanut paljon aineistoa eri tahoilta kuten erilaisista tapahtumista sekä kyselyjen ja haastattelujen pohjalta. Aineisto antaa hyvän pohjan tavoitteen saavuttamiselle. Aineiston perusteella olen saanut selville, että iätön vuorovaikutus tarkoittaa yhdessä olemista ja tekemistä. Siinä korostuu tekeminen enemmän kuin varsinainen keskustelu. Keskustelua esiintyy tekemisen lomassa. Iätön vuorovaikutus ja yhdessäolo ovat ominaisuuksiltaan rentoja ja luontevia. Iätön vuorovaikutus on avointa muiden paitsi nuorten keskuudessa. Tämä johtuu siitä, että nuoret eivät ole juuri osallistuneet tapahtumiin. Sähköpostikyselyyn vastanneiden mukaan tapahtumissa on mukana

myös nuoria. Luulen, että he ovat olleet mukana nuorisotalon järjestämässä toiminnassa.

Toimintatutkimusta on esiintynyt työssäni vähemmän kuin havainnointia. Toimintatutkimus pohjautuu lähinnä monen polven suunnitteluryhmään. Jalkautumista on ollut Rubupoli-tapahtumassa, Moporokissa ja Roihuvuoren kylätilalla. Jalkautumista olisi voinut olla enemmän samoin kuin varsinaista toimintatutkimusta. Tutkimuskysymyksiin olisi voinut tulla uusia näkökulmia, jos nuoria olisi osallistunut enemmän tapahtumiin. Vuorovaikutuksen analysointia olisi helpottanut se, että tapahtumissa olisi ollut enemmän keskustelua. Johtopäätöksenä tavoite on toteutunut hyvin tutkimuskysymysteni osalta. Iätöntä vuorovaikutusta esiintyy kaikkien muiden ikäryhmien, paitsi nuorten kanssa. Keskustelu pohjautuu yhteiseen tekemiseen ja rentoon yhdessä olemiseen. Toimintaakin on esiintynyt ja ideointia on esiintynyt monen polven suunnitteluryhmässä.

5.4 Johtopäätöksiä

Iätöntä vuorovaikutusta esiintyy paljon Roihuvuoren alueella. Se on avointa ja luontevaa. Se pohjautuu yhteisen tekemisen, keskustelun sekä yhdessä olemisen yhdistelmään. Nuoret puuttuvat tapahtumista lähes kokonaan, lukuun ottamatta joitakin tapahtumia, jotka luulen järjestettävän nuorisotalolla. Nuoret haluavat olla lähinnä omissa porukoissaan. Monen polven toimintaan ollaan tyytyväisiä Roihuvuoren alueella. Eri-ikäisten välistä kohtaamista pidetään arvokkaana. Toiminnalle toivotaan vakiintumista. Viestinnän toivotaan parantuvan jatkossa. Eri yhteistyötahoja pidetään tärkeinä. Toimintaan osallistuvat ovat tyytyväisiä siihen, että toiminta ei riipu pelkästään virkamiehistä. Nuorisotalon ja palvelukeskuksen välistä yhteistyötä pidetään tärkeänä. Yhteisiä tapaamisia voisi olla jatkossa enemmän. Tapahtumat ovat helppoja iättömän vuorovaikutuksen mahdollistavia tilanteita, sillä ne luovat matalan kynnyksen ihmisten väliseen kohtaamiseen. Vuorovaikutuksen avoimuuteen vaikuttaa sen rentous ja luontevuus.

6 LOPPULUKU

Viimeisessä luvussa arvioin työn onnistumista. Viimeisessä alaluvussa kuvaan opinnäytetyön esittelyprosessia sekä tulevaisuuden näkymiä.

6.1 Työn onnistumisen arviointi

Olen saanut vastauksia tutkimuskysymyksiini keräämästäni aineistosta, suunnitteluryhmäpilotista sekä tapahtumista, joissa kävin havainnoimassa. Aineistoni perusteella iätöntä vuorovaikutusta esiintyy Roihuvuoren alueella, mutta nuorten keskuudessa se on vähäisempää kuin muiden ikäryhmien keskuudessa. Aineistoa on tullut monipuolisesti. Olen päässyt tutustumaan iättömään vuorovaikutukseen seuraavien menetelmien avulla: toimintatutkimus/pilottikokeilu suunnitteluryhmästä, havainnointi, haastattelu, kyselyjen tekeminen. Olen saanut huomata, että Roihuvuoressa suhtaudutaan iättömään vuorovaikutukseen luontevasti, rennosti sekä innostuneesti. Sitä halutaan kehittää jatkossakin ja toimintaa halutaan vakiinnuttaa. Suunnitteluryhmässä syntyneet ideat poikivat toivottavasti jatkossa ajatuksia Roihuvuoren vapaa-ajan toimintaan. Huomasin suunnitteluryhmäni aikana, että Humanistisessa ammattikorkeakoulussa oppimani menetelmät toimivat ideoinnin ja keskustelun välineinä, sillä ryhmäläisille syntyi useita ideoita esimerkiksi asukaspuisto Tuhkimonpuiston kehittämiseen. Olen kohdannut kehittämisprojektini ja opinnäytetyöni tekemisen varrella lapsia, nuoria, aikuisia sekä ikäihmisiä.

Monen polven suunnitteluryhmä olisi voinut jatkua pidempään. Näin toimintatutkimuksen toimivuudesta eri-ikäisten vuorovaikutuksen välineenä olisi jatkunut. Ryhmä ei jatkunut, sillä ihmisiä oli vaikea saada tulemaan paikalle, heidän aikataulunsa olivat ennakoimattomia, eivätkä he halunneet sitoutua pitkäkestoiseen toimintaan. Nuoret olisivat voineet osallistua enemmän toimintaan, jotta heidän vuorovaikutussuhteensa muihin olisi ollut havaittavissa. Olisi ollut mielenkiintoista osallistua myös nuorisotalon kaikenikäisille järjestettävään toimintaan. Kehittämisprojektini aikana nuorisotalolla toimi kaiken ikäisille järjestetty lumipuisto. En ehtinyt olla lumipuiston toiminnassa paljonkaan mukana, sillä aikaa meni projektisuunnitelman kirjoittamiseen. Johtopää-

töksenä Roihuvuoressa on paljon eri-ikäisille suunnattua toimintaa, jota olen saanut olla seuraamassa. Toimintaa on paljon, ja sitä kehitetään tulevaisuudessa toivon mukaan lisää. Toivonkin olevani kehittämässä monen polven toimintaa jatkossakin.

6.2 Lopuksi

Olen käsitellyt iätöntä vuorovaikutusta yleisen määrittelyn, työn tavoitteiden sekä aiheen kehittämissyiden näkökulmasta. Tämän jälkeen työni syveni keskeisiin käsitteisiin, käsitteiden määrittelyyn, pohdintaan niiden välisistä suhteista sekä niiden välisestä suhteesta iättömään vuorovaikutukseen. Tämän jälkeen työ eteni aineistanalyysiin, aineistosta saatuihin tuloksiin sekä niiden analysointiin. Tätä kautta iätön vuorovaikutus käsitteenä syveni minulle pikkuhiljaa. Neljännessä luvussa toin esille työn, tietoperustan sekä tulosten kriittistä pohdintaa. Samassa luvussa pohdin myös tulosten, työn sekä tietoperustan vahvuuksia. Tämä auttoi minua reflektoimaan, mikä työssäni oli onnistunutta ja mitä voisin tutkia jatkossa lisää. Viidennessä luvussa tein yleistä pohdintaa näistä osa-alueista. Tätä kautta iätön vuorovaikutus Roihuvuoressa on avautunut minulle kattavasti. Paljon on vielä tutkittavaa ja kehitettävää tulevaisuudessa.

Olisi toivottavaa, että Roihuvuoren nuorisotalolla arvioitaisiin saamiani tuloksia ja kehitettäisiin niiden pohjalta eri-ikäisten välistä toimintaa lisää. Tarkoitukseni on esitellä ja jalkauttaa tulokset niin, että paikalla voisivat olla kaikki, jotka ovat osallistuneet opinnäytetyöni tekemiseen suunnitteluryhmän tai muun aineiston keruun kautta. Samalla tarkoitukseni on esitellä kehittämishankeraportti Roihuvuoren nuorisotalon työntekijöille. Opinnäytetyö on ollut antoisa prosessi. Sen avulla olen voinut tutustua erilaisiin ihmisiin ja erilaisiin toimintamalleihin. Liitteenä olevat menetelmät ovat avartaneet käsityksiäni iättömän vuorovaikutuksen ohjausmenetelmien toimivuudesta vuorovaikutuksen välineenä. Menetelmiä voidaan ohjata, kuten tein monen polven suunnitteluryhmässä, ja menetelmät sinänsä ohjaavat iätöntä vuorovaikutusta kuten tapahtui Moporokin toimintapisteissä. Osallistavat, sosiaalisesti vahvistavat sekä elämäntapaan liittyvät menetelmät sopivat iättömän vuorovaikutuksen ohjausvälineiksi, sillä ne auttavat ihmisiä ymmärtämään, miksi ihminen on eri ikävaiheissa sellainen kuin on. Ne toimivat kannustavina välineinä kohtaamisessa sekä siihen liitty-

vän kynnyksen ylittämisessä. Ne auttavat ihmisiä iästä riippumatta osallistumaan ja vaikuttamaan Roihuvuoren toiminnassa.

LÄHTEET

- Anttila, Anu-Hanna, Kuussaari, Kristiina & Puhakainen, Tiina (toim). 2010 Ohipuhuttu nuoruus?. THL.
- Arnkil, Tom, Seikkula Jaakko. 2005. Dialoginen verkostotyö. 1. painos. Helsinki: Tammi.
- Dunderfelt, Tony. 1990. Elämänkaaripsykologia: Lapsen kasvusta yksilön henkiseen kehitykseen. Porvoo/Helsinki/Juva: WSOY.
- Herranen, Jatta, Lundbom, Pia (toim). 2011. Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytäntöinä. Humanistinen ammattikorkeakoulu.
- Jokinen, Kimmo, Saaristo, Kimmo. 2006. Suomalainen yhteiskunta. Helsinki: WSOY, Oppimateriaalit Oy.
- Jyrkämä, Jyrki, Sankari Anne (toim). 2001 Lapsuudesta vanhuuteen. Tampere: Vastapaino.
- Kauppila, Reijo. 2007 Vuorovaikutus ja sosiaaliset taidot: Vuorovaikutusopas opettajille ja opiskelijoille. PS-kustannus.
- Korhonen, Merja (toim). 2006. Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.
- Kuivakangas, Johanna (toim). 2012 Yhteisöpedagogiikan uudet avaukset. Humanistinen ammattikorkeakoulu.
- Kurki, Leena. 2007. Innostava vanhuus: Sosiokulttuurinen innostaminen vanhempien aikuisten parissa. 2. painos. Finn Lectura Ab.
- Läntelä, Anni. Monen polven kasvutila-hankkeen väliarviointi. 2012. Viitattu 13.8.2014.lahioprojekti.hel.fi/.../monen_polven_kasvutila_hanke_valiarviointia.pdf...
- Monen polven kasvutila-hankkeen toimintakertomus. 2012. Viitattu 13.8.2014.lahioprojekti.hel.fi/sites/.../mopo_viiimesintoimintakertomus_2012.pdf
- Roihuvuoren nuorisotalon sivut. Viitattu 13.8.2014.roihuvuori.munstadi.fi/monen-polven-kasvutila/

LIITTEET

Kysely monen polven toiminnassa mukana oleville

1. Millaiseen monen polven toimintaan olet osallistunut seuraavista? Merkitse risu sopivaan kohtaan. Voit merkitä halutessasi useamman kohdan:

- A. Roihuvuori-seuran toiminnassa.
- B. Roihuvuoren nuorisotalon järjestämässä monen polven toiminnassa.
- C. Roihuvuoren kylätilan järjestämissä tapahtumissa.
- D. Monen polven suunnitteluryhmässä.
- E. Muussa, missä?

2. Minkä ikäisiä henkilöitä on osallistunut toimintaan, jossa olet ollut mukana? Merkitse sopiva vaihtoehto, tai useampi vaihtoehto risulla:

- A. 0-7-vuotiaita.
- B. 8-12-vuotiaita.
- C. 13-18-vuotiaita.
- D. 19-29-vuotiaita.
- E. 30-40-vuotiaita.
- F. 40-50-vuotiaita.
- G. 50-60-vuotiaita.
- H. 60-70-vuotiaita.
- I. 70-vuotiaista ylöspäin.

3. Mitä vahvuuksia Roihuvuoren monen polven toiminnassa mielestäsi on?

4. Miten haluaisit kehittää/muuttaa monen polven toimintaa?

5. Kerro vapaamuotoisesti, millaiseksi olet kokenut monen polven toiminnan Roihuvuoren alueella.

Kysymykset Helsingin kaupungin lähiöprojektin projektisuunnittelijalle

1. Mitä sinulle tarkoittaa eri sukupolvien välinen kohtaaminen?
2. Mistä syntyi ajatus rahoittaa Monen polven kasvutila -hanketta?
3. Miten hanke on mielestäsi sujunut?
4. Millaista eri sukupolvien kohtaamiseen liittyvää toimintaa pidät lähiöprojektin näkökulmasta tärkeänä?
5. Vastaako Monen polven kasvutila -hanke mielestäsi lähiöprojektin tavoitteisiin?
6. Millaista muuta eri sukupolvien kohtaamiseen liittyvää toimintaa lähiöprojekti tarjoaa?
7. Kuinka paljon teette yhteistyötä Roihuvuoren nuorisotalon kanssa?
8. Missä suhteessa eri sukupolvien välinen toiminta on muuhun toimintaanne?
9. Onko tarkoitus toteuttaa eri sukupolvien välistä toimintaa Monen polven kasvutila -hankkeen jälkeen?
10. Haluatko sanoa vielä jotain muuta?

Kysely nuorisotalon työntekijöille

1. Mitä monen polven toiminta tarkoittaa teille?
2. Mistä syntyi ajatus lähteä toteuttamaan monen polven toimintaa?
3. Miten monen polven toiminta on vaikuttanut nuorisotalotoimintaan?
4. Millaista toimintaa pidätte mielekkäimpänä eri-ikäisten kohtaamisen kannalta?
5. Ovatko tavoitteet vapaaehtoistyön lisääminen, ennakoluulojen väheneminen sekä eri-ikäisten yhteen saattaminen toteutuneet?
6. Millaiseksi koette monen polven toiminnan tällä hetkellä?
7. Minkä ikäisiä toimintaan osallistuu nuorten lisäksi?
8. Onko nuorten ja muiden ikäryhmien esimerkiksi ikäihmisten välille syntynyt kohtaamista ja vuorovaikutussuhdetta?
9. Miten haluaisitte kehittää monen polven toimintaa tulevaisuudessa?
10. Haluatteko sanoa vielä jotain muuta?

Kysely Rubupoli-tapahtumaan osallistuneille kahdeksasluokkalaisille

Mopo (Monen polven toiminta)

Minkä ikäisten kanssa olet tekemisissä vapaa-ajallasi? Mitä teette / harrastatte yhdessä?

Kirjoita vastauksesi sopivan ikäryhmän kohdalle:

0-7-vuotiaat:

8-12-vuotiaat:

13-17-vuotiaat:

18-30-vuotiaat:

31-50-vuotiaat:

51-70-vuotiaat:

71-85-vuotiaat:

Yli 86-vuotiaat:

Ehdotus ohjausmenetelmiksi

Nämä ohjausmenetelmät olen kerännyt Humanistisessa ammattikorkeakoulussa käymiltäni sosiaalisen vahvistamisen, osallistamisen ja yhteistoiminnan sekä elämäntilanteen, kasvatuksen ja kulttuurin kursseilta. Menetelmät ovat sosiaalisesti vahvistavia, osallistavia tai elämäntilanteeseen liittyviä. Osallistavien menetelmien tavoitteena on innostaminen sekä osallistumiseen ja vaikuttamiseen motivoiminen. Draamaharjoitusten tavoitteena on nähdä asiat, esimerkiksi elämäntilanteet, toisen ihmisen/ihmisyhmän näkökulmasta. Tulevaisuuteen ja ongelmanratkaisuun painottuvien menetelmien tavoitteena on ongelman ratkaisu. Sosiaalisesti vahvistavien menetelmien tavoitteena on syrjäytymisen ehkäisy ja omien voimavarojen tunnistaminen. Tärkeitä tavoitteita ovat myös positiivisten minuiden kokemusten saaminen omien voimavarojen tunnistamisen kautta sekä osallisuuden tunteen saavuttaminen. Elämäntilanteeseen liittyvien menetelmien tavoitteena on eri elämäntilanteisiin ja ikävaiheisiin tutustuminen ja eläytyminen toiminnan kautta.

Osallistavat menetelmät sopivat kaiken ikäisille. Niiden tekemistä voi soveltaa kullekin ikäryhmälle sopivaksi. Esimerkiksi lapsille ja nuorille menetelmät voivat olla toiminnallisempia kuin aikuisille ja ikäihmisille, joille niitä voi soveltaa keskustelempaan muotoon. Toiminnan muotoon vaikuttavat kohderyhmän iän lisäksi sen tarpeet. Eri ikäryhmissä voivat painottua erilaiset asiat. Nuorilla voi painottua esimerkiksi tulevaisuuteen suuntautuminen, aikuisilla taas menneiden asioiden käsittely ja nykyhetken tilanteen ratkaiseminen samoin kuin ikäihmistenkään kohdalla. Sama pätee sosiaalisesti vahvistavien menetelmien kohdalla. Nekin sopivat kaiken ikäisille, mutta niiden toiminnallisuuden muotoa voi muuttaa ikäryhmästä riippuen. Samoin teemoja voi soveltaa ikäryhmän mukaan. Elämäntilanteeseen liittyvät menetelmät sopivat myös kaiken ikäisille. Tosin lapset eivät voi eläytyä menneisiin ikävaiheisiin. Heille soveltuvat lähinnä lapsuuteen liittyvää aikaa kuvaavat leikit ynnä muu sellainen. Elämäntilanteen menetelmiä voi käyttää tilanteissa, joissa halutaan eläytyä läpikäytyyn ikävaiheeseen, sillä tulevaan ikävaiheeseen, kuten nuoren kohdalla aikuisuuteen, on vaikeampi eläytyä. Elämäntilanteenharjoituksia voi kuitenkin käyttää esimerkiksi draamaharjoituksissa missä ikävaiheessa tahansa.

(1) Sosiaalisesti vahvistavia menetelmiä

Voimavarapuun

Puun juuret: Mitä asioita ilman et pysty elämään?

Puun runko: Missä asioissa olet hyvä?

Oksat: mistä asioista haaveilet?

Selkään piirtäminen

Piirrä selkään, millaisia kuvia tulee mieleen seuraavista asioista: Oulu, Helsinki, vappusima jne.

Verkostokartta

Piirrä verkostokartta. Piirrä ympyrä, jonka keskelle laitat itsesi palloksi. Piirrä seuraavat tahot/ihmiset ja missä suhteessa he ovat sinuun. (Jos läheisessä suhteessa, piirrä itseäsi lähemmäksi. Jos kaukaisemmassa suhteessa, piirrä

itsestäsi kauemmaksi): perhe, ammattilaiset, ystävät, koulu/työ/harrastuskaverit. Vertaile verkostokarttaasi muiden karttoihin.

Elämänpuu

Juuret: Mistä olet tullut tähän hetkeen?

Runko: Missä olet tällä hetkellä?

Oksat: Kasvusuunnat, mihin olet menossa, mitä haluaisit tehdä?

Lehdet: Millä keinoin aiot päästä määränpäähäsi?

Mato: Mitkä asiat saattavat estää sinua?

Kukat: Mitkä asiat voisivat auttaa sinua matkallasi?

Learning cafe

Kolmessa pöydässä on erilaisia case-tapauksia, jotka voivat olla ongelmia. Nämä ongelmat ratkaistaan pohtimalla, mitä niille voisi tehdä. Ongelmat luetaan, tämän jälkeen niistä keskustellaan. Pöytiä vaihdetaan. Pöydissä käydään läpi, mitä edellinen ryhmä on ehdottanut. Lopuksi yhteenveto: Millaisia ratkaisuja ehdotettiin, mitkä olivat oikeat ratkaisut? Oikeat ratkaisut kertoo pöydässä keskusteluja vetänyt ammattilainen.

Paneelikeskustelu

Paneelikeskustelussa panelistit ovat keskustelemassa. Puheenjohtaja jakaa keskustelijoille aiheet. Panelisteille tehdään kysymyksiä, jotka ovat johdattelevia. Puheenjohtaja kysyy panelisteilta kysymyksiä, ja panelistit kertovat omalla vuorollaan näkökulmansa asioihin. Johdattelevat kysymykset voivat olla esimerkiksi tällaisia: Lähdeteoksessa kerrottiin, että osallisuus on tärkeä asia. Mitä osallisuus mielestäsi tarkoittaa?

(2) Luovat menetelmät

Maalaaminen, piirtäminen, askartelu ja voimauttava kirjoittaminen.

Voimauttava kirjoittaminen

Kirjoita aluksi spontaanisti tajunnanvirtaista tekstiä. Kielioppia ei tarvitse muistaa. Lauseiden ei tarvitse olla järkeviä. Pohdi tämän jälkeen, mitä teemoja kirjoituksessasi esiintyi ja vaihtelivatko ne. Kirjoita seuraavaksi edelleen spontaanisti. Pohdi sen jälkeen, mitä kohtia haluat lukea muille. Täydennä kirjoitustasi muilta tulleiden kysymysten perusteella. Kirjoita seuraavien aistien perusteella havaintojasi: tunto, haju, näköaisti, kuulo. Jatka kirjoitustasi seuraavasti: Kun olet täydentänyt kirjoitustasi muiden kysymysten pohjalta, jatka sitä edelleen muiden antamien vinkkien perusteella. Lopulta kirjoituksesi päättyy sinulle tärkeään asiaan ja kirjoituksesi on valmis teksti.

(3) Draamamenetelmät

Draamaharjoitukset ovat näytelmänomaisia. Näytelmä voidaan tehdä esimerkiksi kuvittelemalla, että ollaan kokouksessa. Päiväkirjat, musiikki ja niin edelleen luovat tarvittaessa puitteita näille pienille näytelmäharjoituksille).

Ajatuksia herättävät menetelmät: piirtäminen, askartelu, kirjoittaminen.

Patsastyöskentely

Muodosta itsestäsi patsas. Tämän jälkeen muut kertovat, mitä ajatuksia heille herää muodostamastasi patsaasta. Seuraavaksi ohjaaja koskettaa sinua olkapäähän. Tämän jälkeen kerro, mitä ajattelet sillä hetkellä. Patsas muuttuu siis puhuvaksi.

Tulkinnalliset menetelmät

Valmistellut kohtaukset ja improvisaatio.

Kertovat työtavat

Asiantuntijan mantteli/koko ajan roolissa oleminen, haastattelut, kokoukset.

Kuuma tuoli: Draamaharjoitus, jossa henkilö istuu tuolissa. Yksi henkilö kyselee häneltä asioita. Muut kuuntelevat. Henkilön ei tarvitse olla yksin, sillä häntä haastatteleva henkilö on koko ajan hänen takanaan.

Puitteita luovat menetelmät

Taustamusiikki, päiväkirjat, kuvat, viestit, kirjeet, lehdet, puvut, aistiharjoitukset.

(4) Osallistavat menetelmät

Tulevaisuuden muistelu

Kuvitellaan, että on menty ajassa eteenpäin esimerkiksi vuosi. Kysellään erilaisia kysymyksiä valittuun aiheeseen liittyen. Vastaukset voivat olla kuinka korkealentoisia tahansa. Tärkeintä on innostaminen.

Tulevaisuusverstaas

Mitä ongelmia valittuun aiheeseen liittyy? Jos olisi kaikki valta päättää, mitä ideoita voitaisiin löytää ongelman ratkaisemiseksi. Parhaimmista ideoista äänestetään. Tämän jälkeen pohditaan, mitä voitaisiin tehdä ongelman ratkaisemiseksi. Lopuksi pohditaan toimenpiteitä.

Ominaisuuskukka

Pohditaan ryhmässä, mitä ainutlaatuisia pysyviä ominaisuuksia (esimerkiksi vammaisuus) ryhmässä on. Piirretään kukka. Kukan terälehdet kuvaavat ominaisuuksia. Pyritään löytämään yhteisiä ominaisuuksia

Koodi-ongelmanratkaisumenetelmä

Koodi voi olla esimerkiksi juliste, video, mainos tai mikä tahansa keskustelun aktivoija. Koodi on yleensä huolta herättävä. Tämän jälkeen puretaan. Mitä näit? Mitä ajatuksia koodi herätti?

Todellisuus:

Voisiko tällaista tapahtua oikeasti? Onko tuttavapiirissänne tapahtunut tällaista? Ongelmakartta: Mitkä ovat ongelman perimmäiset syyt? Mitä siitä seuraa? Miten se voitaisi ratkaista? Kuka voisi estää ongelman ratkaisua toteutumasta?

Ratkaisu ja päämäärän etsiminen:

Listataan ratkaisuehdotuksen keskeiset asiat.

Tämän jälkeen pohditaan, mitä ongelmia niistä voisi aiheutua. Tämän jälkeen ratkaisuehdotukset listataan asiakokonaisuuksiksi. Esimerkiksi yksinhuoltajaperheen päivä voidaan jakaa aamuun, päivään, iltapäivään, iltaan. Tämän jälkeen suunnitellaan tavoite, jonka avulla huoli on pois esimerkiksi vuoden kulut-

tua. Tämä onnistuu parhaiten esimerkiksi suunnittelemalla edellä mainitun esimerkin mukaan, millainen voisi olla yksinhuoltajaperheen ihannepäivä. Päivä suunnitellaan yksityiskohtaisesti vaihteittain.

Narratiivinen menetelmä

Keksitään jostakin aiheesta tarina. Jokainen ottaa vuorollaan pussista sattumanvaraisesti tavaran ja keksii, millä tavalla se voisi liittyä kyseiseen tarinaan. Tarinan kertominen on improvisaation omaista. Ohjaaja keksii alun ja lopun.

Väittämien pohdinta

Väittämien pohdintaa voi käyttää esimerkiksi ihmisoikeuksista puhuttaessa.

Harjoitus: Ohjaaja sanoo väittämän esimerkiksi ihmisoikeuksiin liittyen. Ne, jotka ovat samaa mieltä, astuvat yhden askeleen eteenpäin. Ne, jotka ovat eri mieltä, jäävät paikalleen. Mieliapiteiden perusteella keskustellaan väittämien todenmukaisuudesta. Väittämäharjoitus voi toimia myös janatyöskentelynä.

Huoneentaulu

Kirjoita paperille esimerkiksi kymmenen lausetta, jotka kuvaavat vaikkapa nuorisotalon sääntöjä. Lauseet ovat lyhyitä, esimerkiksi näin: Tervehdi muita. Laita kengät kenkätelineeseen. Taulu kiinnitetään huoneen seinälle.

Sijainti kartalla

Ihmiset kertovat, mistä ovat kotoisin ja millaisia vaikutusmahdollisuuksia paikakunnalla on. Vaikutusmahdollisuuksia verrataan.

Draamakasvatus

Draamakasvatuksessa on monta vaihetta, lämmittely, esittely, varsinainen draamaharjoitus ja pohdinta. Se on ”draama pidennettynä”, ja sen tarkoitus on auttaa ymmärtämään, miten eri tavoilla ihmiset elävät. Jokainen kertoo nimensä ja mistä tykkää. Jos muut pitävät samasta asiasta, he siirtyvät askeleen eteenpäin. Nimien vaihto: Tässä harjoituksessa ei esitellä omalla nimellä, vaan vaihdetaan nimiä niin, että jokainen ottaa jonkun toisen ryhmäläisen nimen. Kävelään ympäri huonetta ja esitellään itsensä toisen nimellä. Kun kierros on käyty, saadaan oma nimi takaisin. Kävely: Kävellään ympäri huonetta tilaa tutkien. Tämän jälkeen tervehditään muita huoneessa olijoita. Tehdään patsastyöskentely. Myöntymisleikki, jossa ehdotetaan jotakin ja muut sanovat: Kyllä. Kuvaharjoitus ilman sanoja, toiset päättävät asennosta ja eleistä, mistä on kyse. Lämmittely päättyy harjoitukseen, jossa heilutellaan käsiä sivulle ja suppuralle. Tämän jälkeen draamaharjoitus, jossa käydään läpi ensin esimerkiksi päivä vaihteittain. Tämän jälkeen otetaan yllättävä tilanne. Välissä voidaan tehdä ajatusten purkua. Yllättävän tilanteen jälkeen tarkastellaan nykytilannetta ja tarkastellaan kysymysten avulla tarinan jatkoa. Lopuksi loppupurku ja pohdintaa siitä, mitä jäätin vielä miettimään.

(5)Elämänkulkuun liittyvät menetelmät

Ikärooliharjoitus

Kuvittele itsesi nuoremmaksi kuin olet ja muistele nuoruusaikaa. Voit laittaa silmät kiinni: Millainen asento sinulla oli? Millainen olit luonteeltasi? Millaista aikaa se oli? Mitä ajattelit asioista? Kun olet tässä ikäroolissa, valitse jokin sinua kiin-

nostava aihe ja pohdi, mitä olisit ajatellut aiheesta kyseisessä ikäroolissa, jossa nyt muistoissasi olet.

Kuunteluharjoitus

Puhukaa ensin toistenne päälle. Pohtikaa sen jälkeen, miltä päälle puhuminen tuntui. Tämän jälkeen kertokaa itsestänne niin, että toinen kuuntelee. Kertokaa tämän jälkeen omin sanoin, mitä toinen sanoi.